

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
IZGLĪTĪBAS ZINĀTŅU NODAĻA

**SADARBĪBAS VEIDOŠANA STARP VECĀKIEM UN
SKOLOTĀJIEM SKOLĒNU MĀCĪBU MOTIVĀCIJAS
SEKMĒŠANAI SĀKUMSKOLĀ**

**COOPERATION CREATING BETWEEN PARENTS AND TEACHERS
TO FORCE STUDENTS' MOTIVATION RISING IN PRIMARY
SCHOOL**

MAGISTRA DARBS

Autors: **Anna Simonenko**

Studenta apliecības Nr.: as09231

Darba vadītāja: profesore, Dr. paed. Margarita Gavriļina

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Sadarbību starp vecākiem un skolotājiem ir nepieciešams veidot jau sākumskolā, lai motivētu skolēnus mācīties arī vēlākajās klasēs. Ja vecākiem un skolotājiem būs pastāvīga sadarbība, tad skolēns jutīsies droši, jutīs atbalstu un zinās, ka viņam palīdzēs, kad viņam tas būs nepieciešams. Ir svarīgi, lai gan skolotāji, gan vecāki zinātu kā palīdzēt, kā un kas jāpaskaidro, kā to izdarīt tā, lai skolēnam būtu saprotami un interesanti.

Maģistra darba mērķis ir izziņāt skolotāju un vecāku gatavību veidot sadarbību savā starpā skolēnu mācību motivācijas sekmēšanai sākumizglītības posmā.

Maģistra darbs sastāv no četrām daļām:

1. Vecāku un skolotāju sadarbības būtība, tās svarīgums un nozīme skolēna mācību procesa sekmēšanai, vecāku gatavība un skolotāju motivācija sadarboties, sadarbības grūtības starp vecākiem un skolotājiem, to cēloņi.
2. Pasaules un Latvijas pieredze ģimenes un skolas sadarbības procesā.
3. Skolēnu mācību motivācijas būtība, ieteikumi skolotājiem un vecākiem skolēnu mācību motivācijas paaugstināšanai.
4. 5. un 6. klases skolēnu vecāku anketēšana; sākumizglītības skolotāju intervēšana; rezultātu analīze.

Maģistra darba izstrādes gaitā tika pētīta un analizēta zinātniskā un metodiskā literatūra, dažādu valstu pētījumi, 38 Latvijas skolu mājas lapas, anketēti Rīgas X vidusskolas 5. un 6. klašu skolēnu vecāki, izdarīti secinājumi.

Atslēgas vārdi: *skolēnu vecāku un skolotāju sadarbība, sadarbības grūtības, skolēnu mācību motivācija, sadarbības veidi.*

ABSTRACT

The cooperation between teachers and parents should already be established in Primary School in order to motivate students for better studying henceforth. If parents and teachers have a constant cooperation then a student will feel safe, will feel parents' support and will know that parents are able to help him if it is necessary. It is important for teachers and parents to know how to help, how and what to explain to make the material clear and interesting for a student.

The Master Paper's aim is to find out parents' and teachers' willingness to start their cooperation so as to foster students' motivation in Primary School.

The Master's Paper consists of four parts.

5. The essence of teachers' and parents' cooperation, its' importance and value in fostering students' studies, the readiness of parents and teachers' motivation to cooperate, cooperation complications and reasons of them.
6. Worldwide and Latvia's experience in family and school's cooperation.
7. The essence of students' motivation in studies, advises for teachers and parents for rising students' motivation.
8. The questionnaire for students' parents of Form 5. and 6. , teachers' interviews in Primary School, results' analysis.

In the process of writing the Master's Paper the scientific and methodological literature was studied and analysed. Researches of different countries were also analysed and 38 Latvian schools' websites were studied. Riga Secondary School X parents completed questionnaires which were analysed too and conclusions were made.

Key words: *parents and teacher's cooperation, cooperation complications, students' motivation in studies, cooperation types.*

SATURS

Ievads.....	5
1. Vecāku un skolotāju sadarbības veidošana.....	9
1.1. Vecāku un skolotāju sadarbības būtība un svarīgums.....	9
1.2. Vecāku un skolotāju sadarbības organizēšana un grūtības.....	12
2. Pasaules un Latvijas pieredze ģimenes un skolas sadarbības procesā.....	17
2.1. Pasaules pieredze sadarbības veidošanā starp ģimenēm un skolām.....	17
2.2. Latvijas pieredze – sadarbība starp ģimenēm un skolām.....	25
3. Skolēnu mācību motivācija sākumskolā.....	28
3.1. Skolēnu mācību motivācijas būtība.....	28
3.2. Ieteikumi skolotājiem un vecākiem skolēnu mācību motivācijas paaugstināšanai.....	32
4. Praktiskā pētījuma metodoloģija un rezultāti.....	34
4.1. Pētījuma metožu raksturojums (metodoloģija).....	34
4.2. Rīgas X vidusskolas 5. un 6. klašu skolēnu vecāku anketēšanas rezultāti.....	35
4.3. Sākumizglītības skolotāju intervēšanas rezultāti.....	51
Diskusija.....	54
Secinājumi.....	57
Izmantotā literatūra un avoti.....	59
Pielikumi.....	64
1.pielikums.....	65
2.pielikums.....	71

IEVADS

Ir zināms, ka skolēniem grūti tikt galā ar visiem mācību priekšmetiem, ar to saturu un ar tādu spriedzi, kāda ir skolēnam, vienam pašam, bez vecāku klātbūtnes un iesaistes viņa mācību procesā. Skolēnam jābūt pārliecinātam, ka viņš var paļauties uz vecāku atbalstu un palīdzību. Bet, ja skolēns zinās, ka viņa vecāki, klases audzinātājs un mācību priekšmetu skolotāji labi sadarbojas savā starpā, tad viņš būs pārliecināts mācīšanās procesā, zinās, ka viņam palīdzēs gan skolā, gan mājās, ka par viņu parūpēsies un aizstāvēs skolā, ka viņam nav jājūtas atstumtam un bēdīgam, skola kļūs par viņa „otro māju”. Pēc maģistra darba autores domām, skolēna pārliecība, ka viņš nav vientuļš grūtajā izglītības pasaulē, ka viņa veiksmēs ir ieinteresēti gan skolotājs, gan vecāki, kuri, sadarbojoties viens ar otru un cienot viens otru, savlaicīgi sniegs palīdzību, – viens no galvenajiem faktoriem skolēna sekmīgai attīstībai skolā.

Maģistra darba autore piekrīt tādu zinātnieku domām: M. Zapadajevai, L. Brašei, A. Baldiņam, A. Raževai. Ir svarīgi, lai vecāki pieņemtu to, ka skolotājs ir speciālists savā jomā un viņš var palīdzēt pašiem vecākiem tikt galā ar skolēna mācību procesa organizēšanu mājās. Vecākiem ir svarīgi zināt izglītības procesa mērķus, kā arī metodes, ar kurām šos mērķus var sasniegt. Sadarbojoties ar skolotāju, vecāki šo informāciju var saņemt, jo katrs skolotājs var profesionāli konsultēt bērna vecākus, kā vecāki var palīdzēt bērnam mājās, kādu palīdzību sniegt, pildot mājasdarbus, lai bērns pilnvērtīgi attīstītos, jo tad skolēnam būs skaidrs, kas notiek ar viņa izglītību, saņems atbalstu no visām pusēm, neatrauti un pastāvīgi mācīsies, nebaidoties no neveiksmēm.

Savā pētījumā maģistra darba autore pievērsa uzmanību zinātniskiem pētījumiem, kuri tika veikti dažādās pasaules valstīs, arī Latvijā, lai noskaidrotu skolotāju un vecāku gatavību sadarboties savā starpā, viņu gatavību motivēt bērnus mācīties, un ar kuru palīdzību maģistra darba autore konstatēja reālās problēmas mūsdienu skolās, kuras ir saistītas ar vecāku un skolotāju sadarbību, kas ietekmē skolēnu mācību motivāciju, kā arī pārliecinājās par sava maģistra darba aktualitāti.

Zinātnieki nonāca pie secinājumiem, ka vecāki maz laika pavada, palīdzot bērniem mācīties mājās, palīdzot pildīt mājasdarbus. Vecāki nezina, kā strādāt ar bērniem tā, lai tie gribētu mācīties. Ņemot vērā Latvijas valsts pētījumus un pētījumus, kuros piedalījās Latvijas pētnieki, tika secināts, ka Latvijas valsts vecāki reti sadarbojas ar skolu un skolotājiem, bet viņus apmierina šī retā un vājā sadarbība. Vecāki uzskata, ka skolēnus skolā māca skolotāji,

un viņiem ir taisnība, un ka mājās paši bērni zina, kas jādara un kā jādara. Sadarbības problēmai starp vecākiem un skolotājiem, šīs sadarbības nepieciešamībai, tās realizēšanas iespējām pēdējo desmit gadu laikā zinātnē tika veltīts pietiekami daudz uzmanības. Savā pētījumā maģistra darba autore pievērta uzmanību sekojošo zinātnieku pētījumiem un koncepcijām: K. Perkins; R. Simons; S. Mc Allister Swap; Sandy Christenson; P. Dusi; E. Samoļenko un J. Kostjuņina; K. Perkins; S. Zankovska-Odiņa un S. Djačkova; M. Gavriļina, L. Grigule, I. Dedze, A. Dzhalalova, N. Zorina, J. Protasova.

Pēc pētnieku viedokļa, vecāki bieži vien nezina, kas notiek ar viņu bērniem skolā, tādēļ, ka vecāki ir aizņemti, lai pārrunātu ar skolotāju, vai nav ieinteresēti un neklausās savus bērnus. Protams, var gadīties, ka vecāki prasa bērniem, bet bērni var pastāstīt kaut ko tādu, par ko neviens negribētu dzirdēt, tad jārunā ar skolotāju pirms izdarīt kaut kādus secinājumus. Sadarbībā ar skolotājiem ir grūti tādiem vecākiem, kuri domā, ka viņiem viss ir skaidrs, bet tā nav, viņu bērns vienu dienas pusi atrodas skolā ar citiem cilvēkiem, un viņš vēl nav pieaudzis, lai pilnīgi kontrolētu situāciju. Pēc vecāku domām, vislabākā sadarbība mūsdienās ir internetā, kur skolotāji un vecāki var sazināties jebkurā laikā, netērējot laiku tikšanās reizēm. (Окашин, 2016) Maģistra darba teorētiskajā daļā tika izvērtēta informācija, kura ir pieejama skolu mājas lapās. 38 Latvijas skolas mājas lapas tika izvērtētas ar mērķi atrast informāciju vecākiem un skolotājiem par sadarbības būtību, organizēšanu, par mācību procesu skolā un mājās, mācību metodēm un līdzekļiem. Tikai dažas skolas piedāvā šīs iespējas.

Sadarbība starp vecākiem un skolotājiem ir nozīmīga arī tāpēc, ka tā, pēc zinātnieku domām (B. Mandelam, M. Pļaveniecei un D. Škuškovņikai, R. Baltušītei, V. Križanovskai u.c.), labvēlīgi ietekmē skolēnu mācību motivāciju, viņu pašattīstību. Pētnieki uzskata, ka ir svarīgi runāt par skolēnu mācību motivācijas sekmēšanu, jo bez iekšējās un ārējās motivācijas skolēnam negribēsies iekļauties mācību procesā, sasniegt labākus (pēc viņa iespējām) rezultātus, gaidīt ko labāku no izglītības procesa. Motivēt skolēnus, padarīt mācību procesu par aizraujošu piedzīvojumu dzīves gaitā palīdz skolēna vecāku un skolotāju sadarbība, kuras rezultātā visi strādā pēc viena plāna, bērns kļūst pārliecināts par sevi, nebaidās no neveiksmēm, tiek vienmēr atbalstīts. Mācību motivācija ir atkarīga gan no sadarbības starp vecākiem un skolotājiem, gan no paša skolēna vēlmes un interesēm, no mācību vides un izglītības procesa organizēšanas, kas ir saistīts ar vecākiem vai ar skolotājiem, vai ar abiem vienlaicīgi.

Maģistra darba autore pagājušajā gadā kļuva par klases audzinātāju 5. klasei. Uz pirmo vecāku sapulci atnāca sešu bērnu vecāki, kaut bērnu klasē ir 26 skolēni. Pirmā semestra laikā maģistra darba autore iepazinās vēl ar dažiem vecākiem, kuriem interesēja viņu bērnu

sasniegumi un uzvedība skolā. Daži vecāki, kuriem autore rakstīja vēstules ar lūgumu satikties, ignorēja tos. Šajā gadā uz vecāku sapulci atnāca tie paši vecāki, kuri sadarbojās ar skolu arī pagājušajā gadā. Maģistra darba autori ļoti interesē, kā viņa var uzlabot sadarbību starp vecākiem un skolotājiem, ņemot viņas klases skolēnus un skolēnu vecākus par pētījuma objektiem, kā arī trīs citu klašu vecākus, kuros maģistra darba autore vada stundas, lai vecāki vairāk laika veltītu skolēnu mācību procesam, atbalstam, mājas darbu pildīšanai kopā ar bērniem. Tas ir svarīgi maģistra darba autorei un arī citiem skolotājiem, jo tā ir problēma visās skolās visās valstīs, tikai tā ir dziļāk jāpēta, lai spriestu un secinātu.

Maģistra darba mērķis: izzināt skolotāju un vecāku gatavību veidot sadarbību savā starpā skolēnu mācību motivācijas sekmēšanai sākumizglītības posmā.

Maģistra darba uzdevumi:

1. Analizēt pedagoģisko, psiholoģisko, didaktisko literatūru par maģistra darbā pētāmo problēmu.
2. Analizēt un apkopot dažādu valstu zinātnieku un metodistu pieredzi, kas ir saistīta ar vecāku sadarbību ar skolotājiem un viņu iesaisti skolēnu mācību procesā izglītības iestādē skolēnu mācību motivācijas sekmēšanai sākumskolā.
3. Raksturot Rīgas X vidusskolas 5. un 6. klases skolēnu vecāku sadarbību ar skolu un ieinteresētību palīdzēt savam bērnam mācīšanās procesā, motivēt bērnu mācīties.
4. Raksturot sākumskolas skolotāju viedokļus par sadarbību starp vecākiem un skolotājiem, viņu pieredzi sadarbībā ar vecākiem.
5. Apkopot pētījuma rezultātus un izdarīt secinājumus.

Pētījuma jautājumi:

1. Kāda ir sadarbības starp vecākiem un skolotājiem būtība, un kāpēc tā ir svarīga?
2. Kādas grūtības ir sadarbībā starp vecākiem un skolotājiem?
3. Kā sadarbība starp vecākiem un skolotājiem sekmē skolēnu mācību motivāciju sākumizglītības posmā?

Maģistra darba autore izmantoja šādas pētnieciskās metodes:

- teorētiskās metodes: zinātniskās un metodiskās literatūras analīze, pētījumu analīze, 38 Latvijas skolu interneta vietnes – skolas mājas lapu izvērtēšana, secinājumu izdarīšana;
- empīriskās metodes: 5. un 6. klases skolēnu vecāku anketas izstrādāšana (kā paraugs tika izmantota anketa, kuru izstrādāja autori: M. Gavriļina, L. Grigule, I.

Dedze, A. Dzhalalova, N. Zorina, J. Protasova), vecāku anketēšana, skolotāju intervijas jautājumu izstrādāšana un skolotāju intervēšana, pētījuma datu analīze un rezultātu apkopošana, diskusijas izveidošana.

Teorētiskā pētījuma bāze:

Savā pētījumā maģistra darba autore pievērta uzmanību zinātniskiem pētījumiem, kuri tika veikti dažādās pasaules valstīs, arī Latvijā, lai noskaidrotu skolotāju un vecāku gatavību sadarboties savā starpā, skolēnu mācību motivāciju mūsdienās, un ar kuru palīdzību maģistra darba autore konstatēja reālās problēmas mūsdienu skolās, kuras ir saistītas ar vecāku un skolotāju sadarbību, kas sekmē skolēnu mācību motivāciju, kā arī pārliecinājās par sava maģistra darba aktualitāti. Pētījumu autori, kuru rezultātiem un idejām maģistra darba autore pievērta uzmanību: K. Perkins; R. Simons; S. Mc Allister Swap; Sandy Christenson; P. Dusi; E. Samojļenko un J. Kostjuņina; K. Perkins; S. Zankovska-Odiņa un S. Djačkova; M. Gavriļina, L. Grigule, I. Dedze, A. Dzhalalova, N. Zorina, J. Protasova. 38 Latvijas skolu mājas lapas.

Empīriskā pētījuma bāze:

Rīgas X vidusskolas sākumizglītības 9 skolotāji un 5. un 6. klases 88 skolēnu vecāki.

Maģistra darbs ir strukturēts četrās daļās:

1. Pirmajā daļā tiek apkopota vecāku un skolotāju sadarbības būtība, tās svarīgums un nozīme skolēna mācību procesa sekmēšanai, tās organizēšana, vecāku gatavība un skolotāju motivācija sadarboties, sadarbības grūtības starp vecākiem un skolotājiem, to cēloņi.
2. Otrajā daļā tiek apkopota pasaules un Latvijas pieredze ģimenes un skolas sadarbības procesā. 38 Latvijas skolu interneta vietnes – skolas mājas lapas, kuros tika meklēta informācija skolotājiem un vecākiem par sadarbības veidošanu savā starpā, par mācību metodēm, mācību līdzekļiem, padomiem.
3. Trešajā daļā tiek apkopota skolēnu mācību motivācijas būtība, ieteikumi skolotājiem un vecākiem skolēnu mācību motivācijas paaugstināšanai.
4. Ceturtajā daļā tika veikts pētījums: Rīgas X vidusskolas 5. un 6. klases skolēnu vecāku anketēšana ar mērķi noskaidrot vecāku vēlmi un gatavību sadarboties ar skolu, lai viņu bērns būtu motivēts mācīties; sākumizglītības skolotāju intervēšana ar mērķi noskaidrot skolotāju viedokli par sadarbību ar vecākiem; rezultātu analīze.

Atslēgvārdi: skolēnu vecāku un skolotāju sadarbība, sadarbības grūtības, skolēnu mācību motivācija, sadarbības veidi.

1. VECĀKU UN SKOLOTĀJU SADARBĪBAS VEIDOŠANA

1.1. Vecāku un skolotāju sadarbības būtība un svarīgums

Sadarbības veidošana starp skolotājiem un skolēnu vecākiem – viena no apspriestākajām problēmām pasaules pedagogijā. Tā ir aktuāla, jo vecāki nezina, kā uzsākt sadarbību ar skolu, kā palīdzēt saviem bērniem ar mājasdarbiem, un skolotāji savukārt gaida, ka vecāki paši gan skolā, gan mājās iesaistīsies skolēna mācību procesā.

Skolotājs ir sadarbības veicinātājs starp skolu un ģimeni, jo zina, kā skolēnam veicas mācību procesā. Skolotājs ir speciālists, kuram jāzina, kā un kad iesaistīt skolēna vecākus mācību procesā, viņš var palīdzēt vecākiem to organizēt mājās. Vecākiem, kad skolotājs viņus izsauc uz pārrunām, parasti šķiet, ka ar viņu bērnu noticis kaut kas slikts, šī problēmsituācija ir jārisina jau kopā ar vecākiem. Tā notiek bieži. Tieši tāpēc tikšanās reizes ir jāorganizē regulāri, lai plānotu mācību procesu pastāvīgi un zinātu, kas notiek skolā un mājās katru dienu, lai nebūtu nekādu sliktu pārsteigumu. Šajā gadījumā, ja sadarbība būs pastāvīga, gan vecākiem nebūs stresa tikt ar skolotāju, gan skolotājam būs vieglāk plānot tālāku darbību.

Olga Kņazeva (*Ольга Князева*), pedagogs un psiholoģe, stāsta, ka vecāki un skolotāji bieži vien nevar saprast viens otru un necenšas to izdarīt; viens otru vaino visās skolēna neveiksmēs. Bet no tā nevienam nekļūst labāk, tikai bērnam ir vēl sliktāk, viņš nezina, kam ir patiesība. Sanāk, ka vecāki kļūst par autoritāti, un tad skolotājam nav nekādas varas, un skolēni neuzskata skolotāju par vērtīgu zināšanu ieguves avotu, vai arī vecāki zaudē savu autoritātes statusu bērna acīs, un visa patiesība ir skolotājam. Gan no vienas puses, gan no otras skolēnam tas nenāk par labu, jo viena no dzīves daļām būs mazsvarīga (vecāki vai skolotājs), tāpēc bērns neattīstīsies pilnvērtīgi. Skolotājiem un vecākiem jāatrod kompromisi un jāstrādā kopā pie bērna personības attīstīšanas. (Князева, 2013) Marina Zapadajeva (*Марина Западаева*) izdala sekojošus skolotāju un vecāku sadarbības tipus: 1) vecāki pieņem un saprot skolotāja lomu mācību procesā; 2) vecāki ir vienaldzīgi pret skolotāja darbību un skolēna mācību procesu; 3) vecāki, kuri negrib sadarboties ar skolotājiem, tie pārsvarā ir konfliktējošie vecāki. (Западаева, 2014)

Protams, lai veidotos vērtīga sadarbība starp skolotājiem un vecākiem, vecākiem jāzina, kā organizēt skolēna mācību procesu mājās, jāprot to darīt un jāsaprot, kas un ar kādu mērķi tiek darīts. Sadarbība starp skolotāju un vecākiem atšķiras no abu pušu sadarbības ar skolēnu, jo gan skolotājiem, gan vecākiem ir jāpārzina mācību metodes, ar kurām spēs ne tikai iesaistīt skolēnu mācību procesā, bet arī motivēs skolēnu un ļaus viņam izpausties. Sadarbībā starp

vecākiem un skolotājiem jābūt vairākiem nosacījumiem. Ir vajadzīga uzticība un cieņa, palīdzība un atbalsts, pacietība un tolerance.

Laima Braše uzskata, ka galveno lomu skolas un ģimenes sadarbībā aizņem ģimenes pedagoģiskā potenciāla paaugstināšanas process. Tas ir nepieciešams, lai vecāki spētu mājās nodrošināt savam bērnam produktīvu mācību procesu, kas būtu kā turpinājums viņa skolas mācību procesam. Pēc viņas domām, šī sadarbība ir svarīga bērnam, jo viņš saņem vecāku atbalstu, saprašanu, palīdzību, viņam ir skaidrs, kā notiek viņa mācību process, kas un kā jādara. Mācību process ir pastāvīgs un ar laiku bērns kļūst patstāvīgs tajā, jo viņš zina, ka jebkurā brīdī viņš var saņemt pedagoģisku palīdzību gan mājās, gan skolā. Skolēna pašvērtējums paaugstinās, pieaug ticība saviem spēkiem, bērns labi socializējas un integrējas mūsu sabiedrībā. Autore piedāvā vecāku un skolotāja sekojošus sadarbības veidus: “sazināšanās ar vecākiem, vecāku pedagoģiskā izglītošana, vecāku profesionālo iespēju un interešu izmantošana, kopīgi vecāku un skolotāju kultūras un izglītojošie pasākumi”. (Braše, 2010)

Bez šaubām, katra sadarbība noved pie kādiem rezultātiem. Šajā situācijā ir vērts runāt par trīs pušu ieguvējiem: par pašu skolēnu, skolotāju un skolēna vecākiem jeb ģimeni. Kā var redzēt 1. tabulā “Skolas un ģimenes sadarbība” (Braše, 2010), tad katrai sadarbības pusei ir vairāki ieguvumi.

1.1.tabula

Skolas un ģimenes sadarbība

Skolēna guvums	Skolotāja guvums	Ģimenes guvums
Sadarbība sniedz drošības izjūtu.	Kopīgi ar vecākiem var risināt dažādas ar bērna uzvedību saistītas problēmas.	Vecāki gūst izpratni par skolēna attīstību.
Nostiprinās apziņa, ka vecākiem nav vienaldzīgas bērna skolas gaitas.	Pedagogs spēj izvēlēties efektīvākas sadarbības stratēģijas.	Spēj ieviest efektīvākas audzināšanas metodes.
Paaugstinās pašapziņa.	Ir iespēja labāk izprast ģimeņu uzskatus par skolēna attīstību.	Ir iespējams efektīvi reaģēt uz skolēna problēmām.
Veidojas augstāki dzīves mērķi.	Paaugstinās skolotāja pašapziņa.	Paaugstinās vecāku pašapziņa.

Veidojas pozitīva attieksme pret skolotāju, skolu.	Paaugstinās skolotāja autoritāte.	Paaugstinās vecāku autoritāte.
Ir augstāki mācību sasniegumi.		
Retāki mācību disciplīnas pārkāpumi.		

No šīs sadarbības (*skat. 1. tabulu*) var redzēt, ka gan skolēniem, gan skolotājiem, gan vecākiem paaugstinās pašapziņa. Skolotājiem un vecākiem paaugstinās autoritāte, kas savukārt papildina Olgas Kņazevas teikto par skolotāju un vecāku autoritātes pazemināšanos no nepastāvīgas sadarbības vai tās neesamības. Skolotājs kopā ar vecākiem spēj plānot skolēna audzināšanas un izglītošanas gaitu, izveidot kopīgu plānu, pēc kura strādāt. Vecāki kopā ar skolotāju spēj risināt skolēna problēmas, kas saistītas ar uzvedību, audzināšanu un mācību procesu. Skolēns savukārt šajā situācijā jūtas droši, zina, ka ne skolotājiem, ne vecākiem nav vienalga par viņa nākotni, viņš spēj plānot savu nākotni, izvirzīt sev jaunus, augstus mērķus. Skolēns uzskata skolotājus un vecākus par autoritātēm, tāpēc uzlabojas disciplīna un rodas pozitīva attieksme pret skolotājiem un mācību procesu kopumā.

Alvars Baldiņš un Astrīda Raževa savā grāmatā par skolas un ģimenes sadarbību raksta, ka vecāki, kuri grib sadarboties ar skolu, ir motivēti un viņu motīvi ir: “vecāku vēlme izprast jauno un nezināmo, vecāku tieksme pašrealizēties un pašaktualizēties, vecāku vēlme stiprināt saikni ar savu bērnu, nepieciešamība pēc saskarsmes, vēlme kvalitatīvi pavadīt brīvo laiku”. No šiem motīviem var redzēt, ka vecāki paši grib iesaistīties skolas dzīvē, saprast, kas notiek tajā, kā arī piedalīties un iedziļināties mācību procesā, paplašināt arī savas zināšanas, saprast, kāpēc viņu bērniem var rasties grūtības un kā tās var risināt, kā atvieglot mācību procesu. (Baldiņš, Raževa, 2001)

1.2. Vecāku un skolotāju sadarbības organizēšana un grūtības

Metodiskās un zinātniskās literatūras analīze, kas ir veltīta šai problēmai, parāda, ka šīs problēmas būtība un risināšanas iespējas dažādās valstīs ir atšķirīga. Katrā valstī ir sava izglītības sistēma, kurā paredz dažādas mācību metodes. Ir dažādas pieejas skolēniem no skolotāju puses, jo skolotājiem ir dažāda pieredze, pieejamie mācību līdzekļi, kā arī dažāda līmeņa pašu skolotāju motivācija, skolotāja darba prestižs. Protams, sociālais un ekonomiskais statuss arī ir svarīgi aspekti izglītībā. Arī valsts kultūra, pieņēmumi, iepriekšēja pieredze izglītībā, vecāku un skolotāju dzīvesveids un viņu pieredze.

Bet visapspriestākie aspekti ir:

- vecāku gatavība sadarboties ar skolotājiem un skolotāju motivācija sadarboties ar vecākiem, saprašana par to, kā šī sadarbība var būt organizēta;
- abu pušu sapratne par šīs sadarbības nozīmi skolēnu mācību procesa sekmēšanai;
- sadarbības grūtības starp skolotājiem un vecākiem, to cēloņi.

1) **vecāku gatavība sadarboties ar skolotājiem un skolotāju motivācija sadarboties ar vecākiem, saprašana par to, kā šī sadarbība var būt organizēta:**

Pētnieku, pedagogu un psihologu vidū nav vienotu viedokļu par to, vai vecāki ir gatavi sadarboties ar skolu, vai skolotāji ir gatavi tādai sadarbībai, kādai tai jābūt, kā to organizēt, uz ko atsaukties, kādas metodes izmantot. Līdz galam nav saprotams, kāpēc daži skolotāji ir motivēti un daži nav motivēti sadarboties ar skolēnu vecākiem. Tomēr kopīgais, kas apvieno visu pētnieku domas, ir tas, ka vecākiem un skolotājiem ir svarīgi sadarboties savā starpā skolēnu mācību procesa un mācību motivācijas sekmēšanai.

Ingrīdai Muraškovskai ir savs viedoklis par vecāku un skolotāju sadarbību, viņa raksta: „Trūkst vienotas izpratnes par kopīgi veicamajiem uzdevumiem, un katrs partneris ir gatavs vainot par to otru.” Vecākiem un skolotājiem ir dažādi uzskati par skolēna izglītošanu. Vecākiem ir svarīgi, lai skolotājs strādātu ar viņa bērnu, attīstot viņa talantus, pielāgojot mācību programmu viņa spējam, domājot par skolēna garīgo un emocionālo veselību, bet skolotājiem ir svarīgi, iekļaujoties laikā, lai skolēns apgūtu mācību priekšmeta standarta prasības. Tāpēc notiek tā, ka bērns atnāk mājās, vecāki nepalīdz viņam ar mājasdarbiem, jo nav kompetenti tajā jomā, un vecāki uzskata, ka bērni ir pārslogoti. Mūsu sabiedrība mainās katru dienu, tā ir multikulturāla, bilingvāla, saistīta ar modernām tehnoloģijām, ar citām vērtībām, nekā bija pat pirms pāris gadiem. Tādai sabiedrībai ir pielāgota izglītība, arī vairāki

vecāki grib iesaistīties izglītības procesā, un ne tikai sadarbojoties ar skolotājiem, bet arī sadarbojoties sociālajos tīklos, apmainoties ar svarīgu informāciju vecāku veidotās organizācijās un organizējot “jaunu skolu veidošanās vecāku iniciatīvas rezultātā”. (Muraškovska, 2013)

Kā raksta Aelita Studente, tad vismazāk par izglītību zina un spēj palīdzēt saviem bērniem, kā arī negrib vai nemāk sadarboties ar skolu tās ģimenes, “kuru pedagoģiskās iespējas ir zemas un kurās ir sociālā riska faktori”. (Studente, 1988) Un tieši tāpēc Nora Ņjukomba (*Нора Ньюкомб*) uzsver to, ka bērniem, kuriem jau ir grūtības mācību procesā, vairāk ir vajadzīga palīdzība no vecāku puses, kā arī skolēni vairāk to prasa. (Ньюкомб, 2002)

Signe Neimane tulkojusi no angļu valodas autoru kolektīva projektu pedagoģijā, kurā tika minēts, ka skolotājiem, vecākiem un skolēniem ir dažādas ieceres uz izglītību, jo katrs domā kaut ko savu par izglītību, katram ir savi mērķi. “Efektīva mācību procesa laikā visi zina, ko un kāpēc to dara, kā arī saprot katra darbības veida nozīmi.” (Neimane, 2003.) Katram izglītības procesa dalībniekam ir saprotami, kas, kad un kāpēc jādara, lai skolēns būtu sekmīgs un motivēts. Kā jau tika minēts iepriekš, tad skolotājs ir galvenais sadarbības veicinātājs starp skolotāju un vecākiem, tāpēc ir piedāvāti ieteikumi skolotājiem, kā veidot labvēlīgu sadarbību ar vecākiem:

1. Ieklausīties vecāku vārdos, pieņemt, ka ir arī viņu viedoklis, kas ir nozīmīgs.
2. Runāt ar vecākiem viņiem saprotamā valodā, neizmantojot sarežģītu terminoloģiju.
3. Neuzskatīt sevi par ekspertu, jo vecāki zina savus bērnus jau no piedzimšanas un viņiem ir savi uzskati par izglītību.
4. Emocionalitāte un balss intonācija ir jāpielāgo konkrētai situācijai.
5. Skolotājiem jābūt godīgiem ar vecākiem, lai nerastos nesaprašanās un neizveidotos nepareizs tālākais rīcības plāns. (Chandler, Barbour, Scully, 2005)

2) abu pušu sapratne par šīs sadarbības nozīmi skolēnu mācību procesa sekmēšanai:

Bez šaubām, skolotāji un vecāki saprot, ka sadarbība viņu starpā ir nepieciešama, protams, ir daži izņēmumi. Skolotājiem un vecākiem bieži vien trūkst pieredzes šajā jomā – kā uzsākt un kāpēc tieši tagad?

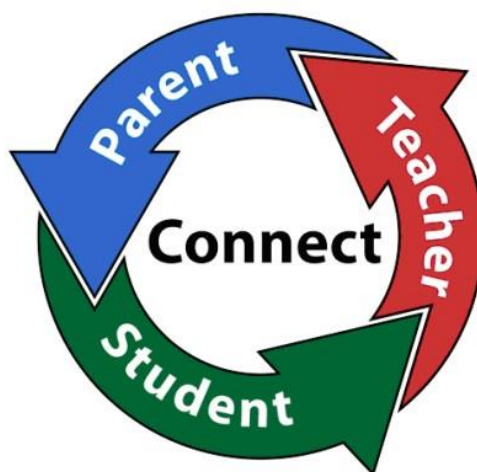
Silvija Rimma raksta, ka “sekmes mācībās, panākumi dzīvē un to rezultātā gūtā pašpaļāvība un apmierinātība ir tas, ko visi vecāki vēl saviem bērniem”. Vecāki, pat ja pašiem ir negatīvā pieredze, var motivēt savus bērnus mācīties, stāstot viņiem reālistiskus ieskus

nākotnē, minot reālus piemērus no apkārtējās pasaules, kad skolēns labi mācījās un sasniedza savus mērķus dzīvē. (Rimma, 2000) Sandra B. Loughran saka, ka skolotāji parasti redz vienus vecākus biežāk nekā citus, bet visiem vecākiem ir nepieciešams zināt, kas notiek ar skolēna izglītību. Ir svarīgi, lai pastāvīgā, labvēlīgā komunikācija eksistētu starp vecākiem un skolotājiem, lai vecāki veltītu skolēna izglītībai vairāk laika un spēka, jo no tā ir atkarīga skolēna nākotne. Ir jādomā par to, lai skolēni saņemtu labāko, un tas galvenokārt ir atkarīgs no sadarbības. Vecākiem ir ļoti svarīgi zināt, ko dara skolotājs, ka skolotāja attieksme pret bērnu ir labvēlīga. No tā arī sākas vecāku un skolotāju sadarbība. (Loughran, 2008)

Linda Sahagun, kā vecāks un bijušais klases audzinātājs, ir pārliecināta par skolas un ģimenes sadarbības nepieciešamību. Vecāki gaida, ka skolotāji visu pastāstīs skolēniem, paskaidros, un skolēns pats tiks galā ar savu izglītību. Skolotāji gaida, ka vecāki mājās palīdzēs skolēnam saprast teorijas un reālās dzīves saistību. Skolēns paliek starp diviem galiem, no skolotāja viņš gaida teorētiskās zināšanas un saikni ar reālo dzīvi globāli un no vecākiem gaida, ka tie palīdzēs viņam saprast teorētisku zināšanu izmantošanas iespējas viņa ikdienā. Tieši tāpēc Linda Sahagun uzskata, ka komunikācija starp skolotājiem, vecākiem un arī skolēniem ir ārkārtīgi svarīga skolēnu sekmīgai izglītībai. (Sahagun, 2015) Gan Sandra B. Loughran, gan Linda Sahagun ir pārliecinātas, ka tie vecāki, kuriem tiešām ir svarīga sava bērna izglītība, iesaistās tajā un nekādus šķēršļus nerod, jo visas darīšanas un darba grafika laiku var dažreiz izmainīt.

Tā pat kā Linda Sahagun, arī Hamish Dunham uzskata, ka sadarbība starp vecākiem un skolotājiem palīdz skolēnam būt sekmīgam. Vecākiem kā galvenajiem cilvēkiem un dzīves etaloniem nav pilnīgi jāatstāj izglītības process skolotājam, arī viņiem pašiem jāreda, ka izglītība ir tas, ar ko var aizrauties brīvajā laikā. Skolotāji ir zinoši izglītībā, bet vecāki ir zinoši savā bērņā. Vecāki zina par bērna pārdzīvojumiem, viņa ieradumiem, interesēm, problēmām, tieši tāpēc vecākiem jākomunicē ar skolotāju, lai dalītos ar viņu par bērna ārpuskolas dzīvi, savukārt skolotājam jādalās ar skolēna skolas dzīves piedzīvojumiem. Tikai tāda sadarbība palīdzēs skolēnam pilnīgi attīstīt savu potenciālu. (Dunham, 2016)

Arī Kregs Kemps piekrīt, ka sadarbība starp vecākiem, skolotājiem un skolēniem ir ļoti svarīga skolēnu izglītības procesa kvalitātei, un tai ir jābūt stiprai un atbalstošai. Šī komunikācija ir jāveido visiem kopā, gan skolotājiem, gan vecākiem, gan skolēniem. Ciešu sadarbību skolēnu izglītības procesa realizēšanas laikā var attēlot sekojoši shematiski (*skat. 1. attēlu*). (Kemp, 2015)

1.1.attēls. Skolotāju-vecāku-skolēnu sadarbība

Laima Braše arī uzskata, ka sadarbība starp skolu un ģimeni ir svarīga, jo tā “veicina bērna socializāciju, integrēšanos sabiedrībā; īstajā laikā tiek pamanītas vajadzības un attīstītas spējas; tiek saskaņotas pedagoģiskās prasības pret bērnu; notiek vecāku pedagoģiskā izglītošana”. No šīs sadarbības visi ir ieguvēji. Vecāki, kuri saprot, kā skolēni var iekļauties izglītības procesā un kas tajā notiek, kā viņi paši var palīdzēt saviem bērniem. Skolotāji, kuri saprot, kas notiek ar skolēnu, spēj izvēlēties piemērotākas mācību metodes, pielāgot izglītību konkrētam skolēnam. Skolēni, kuri ir pārliecināti, ka saņems palīdzību gan skolā, gan mājās, kuriem būs lielāki mērķi, labvēlīga attieksme pret skolu, būs maz uzvedības problēmu. (Braše, 2010)

Kad sadarbība starp skolotājiem un vecākiem ir reta vai tās nav vispār, skolēnam bieži vien rodas vēlme sasniegt augstākus rezultātus, bet bailes no neveiksmēm to kavē, jo gan skolotāji nevar saprast, kas notiek ar skolēnu mājās, gan vecāki nevar saprast, kā mācību process notiek skolā, un mājās cenšas ieviest savu kārtību un savu mācību stilu. Tādā situācijā skolēns nevar saprast, kā ir “pareizi”. Zinātnieku vidū ir pieņemts, ka mācību motivācija ir vairāku elementu kopums: mērķis, ieinteresētība, vēlme, apņēmība, disciplīna, atbilstība un nepieciešamība dzīvei baudas sajūta darbības procesā un pēc tā, pārdomas par nākamo darbību, par nākotnes plāniem. (Реш, Бордовская, Розум, 2002) Saliekot kopā skolotāju un vecāku sadarbību skolēnu mācību procesa sekmēšanai, paaugstinās viņa motivācija mācīties, un bailes no neveiksmēm pāries. Ir pierādīts, ka skolēniem, kuru vecāki nesadarbojas ar izglītības iestādi, ir grūtības apgūt mācību procesu pilnvērtīgi. (Рожков)

3) sadarbības grūtības starp skolotājiem un vecākiem, to cēloņi:

Pētnieku viedokļu analīze par skolotāju un vecāku sadarbību, lika izvēlēties galvenās grūtības:

- 1) vecāku kritiskā attieksme pret skolām, pašu negatīvā pieredze izglītībā;
- 2) vecāki un skolotāji bieži vaino viens otru skolēnu neveiksmēs un uzvedībā;
- 3) vecāki un skolotāji jūtas savstarpēji apdraudēti.

Kā var redzēt, grūtību raksturs ir daudzveidīgs, nav nejaušs.

Linda Starr raksta par ASV (Amerikas Savienotās Valstis) skolotāju apvienību, apraksta interviju par apvienības pieredzi komunikācijā ar vecākiem. Organizācijas locekļi ir pārliecināti, ka vecākiem ir kritiska attieksme pret skolām. Viņi ir aizņemti darbā, tāpēc trūkst laika komunicēt ar skolu, bieži vien skolēna mācību valoda nav saprotama vai viņiem pašiem bijusi slikta pieredze skolas laikā. Runājot par pusaudžu vecumu, skolēni bieži vien paši nevēlas stāstīt saviem vecākiem par saviem sasniegumiem vai neveiksmēm, bet vecākiem jāmeģina, lai kontakts būtu pastāvīgs, lai problēmas nerastos pēkšņi, lai tās varētu laicīgi novērst. (Starr, 2015)

Pēc Dr. Richarda Curwina domām, ir divi iemesli vecāku un skolotāju komunikācijas trūkumam. Pirmais ir tas, ka gan vecāki, gan skolotāji visu laiku spriež viens par otru. Vecāki, klausoties skolēnu stāstījumus par skolu, bieži vien domā, ka skolotājs visu laiku stāsta muļķības vai kritizē skolēnu, vai dara vēl kādas nesaprotamas lietas. Skolotājs skatās uz skolēnu un redz situāciju mājās pēc skolēna ārējā izskata, runas un uzvedības kultūras, attieksmes pret apkārtējiem. Otrais iemesls ir vecāku un skolotāju savstarpēja vainošana par skolēna darbībām un domām. Vecāki vaino skolotājus par to, ka skolēns ir iemācījies kaut ko sliktu, nepareizu, neatbilstošu viņa vecumam vai pārņēmis no skolotāja sliktu ieradumu. Skolotāji vaino vecākus par to, ka viņi nemāca skolēnus būt tolerantiem pret apkārtējiem, par sliktiem ieradumiem, uzvedību, attieksmi. Autors uzskata, ka komunikācijā vecāki – skolotāji nav jāpievērš liela uzmanība skolēnu domām, jo skolēns var izdomāt un pateikt nepatiesību, bet nevar arī izslēgt skolēnu no šīs komunikācijas. Komunikācijai jābūt tiešai, tikai tad tā labvēlīgi ietekmēs skolēna izglītības procesu un uzlabos sekmes. (Curwin, 2012)

Silvija Rimma arī piebilst, ka “vecāki un skolotāji bieži jūtas savstarpēji apdraudēti, tāpēc, iespējams, visi labāk gaidīs kādu negadījumu, pirms uzsāks dialogu.” (Rimma, 2000) Dr. Richards Curwins saka, ka šī savstarpējās apdraudēšanas sajūta rodas no skolēna vārdiem, uzskatiem, emocijām un jūtam.

2. PASAULES UN LATVIJAS PIEREDZE ĢIMENES UN SKOLAS SADARBĪBAS PROCESĀ

2.1. Pasaules pieredze sadarbības veidošanā starp ģimenēm un skolām

Mūsdienās pasaules pedagoģijā ir uzkrāta pietiekami liela un interesanta pieredze, kas ir saistīta ar iespējam un problēmām par sadarbību starp vecākiem un skolotājiem.

Pētījumi tika veikti, lai uzzinātu reālo situāciju sadarbības veidošanas procesā starp skolotājiem un vecākiem, salīdzinātu citu valstu pieredzi ar Latvijas, lai veidotos kopīgs priekšstats par to, kā risināt sadarbības problēmas, kā palīdzēt gan skolotājiem, gan vecākiem skolēnu labā.

Pētniece Kate Perkins un Kvinslendā Universitātes (Austrālija) pedagogi savā Austrālijas un starptautiskajā pētījumā par skolu un ģimenes sadarbību raksta, ka ir ļoti svarīgi veidot labvēlīgas attiecības starp skolotājiem un vecākiem, jo tie palīdz skolēnam viņa izglītības kvalitātes uzlabošanā. Kā rāda pētījums, skolēniem, kuriem vecāki palīdz mācīties, paaugstinās pašvērtējums, viņi kļūst motivēti mācīties, nav problēmu ar uzvedību skolā, un viņiem ir labi vērtējumi mācību priekšmetos. Pētniekiem lika izvērtēt jautājums par to, kāpēc vecāki tik ļoti rūpējās par saviem bērniem visās dzīves jomās, bet neiesaistās viņu izglītības procesā? Vairāki vecāki grib iesaistīties sava bērna izglītības procesā tikai tad, ja skolēns ātri apgūst mācību materiālu un pats labi saprot mācāmo tēmu. Bet, ja skolēns mokās, cenšas saprast tēmu pats, vecākiem ir grūti paskaidrot, un viņi paši kļūst nemotivēti iesaistīties bērna izglītības procesā. Lielākās grūtības, ar kurām vecāki sastopas bērna izglītības procesā, ir izglītības valoda. Šo problēmu konstatēja vecākiem ar zemu izglītības pakāpi, ģimenēm ar zemu socio-ekonomisko statusu, vecākiem, kuru kultūras mantojums atšķiras no skolotāja kultūras mantojuma. Pētījums pierāda, ka tādi skolēni, kuri ir motivēti un kuriem vecāki palīdz sasaistīt teoriju ar reālo dzīvi, veido labvēlīgas attiecības ar skolotājiem, mācās ar interesi un prieku, ir zinātkāri. Pētnieki izsaka vecākiem savus ieteikumus, ar kuru palīdzību viņu bērni kļūs motivēti mācīties:

- 1) esiet pārliecināti un ticiet saviem bērniem;
- 2) izsaki interesi par lietām, kas patīk jūsu bērniem;
- 3) pārlieciniet bērnu, ka izglītība ir vērtīga un jābūt sekmīgam skolēnam;
- 4) dodiet konkrētu uzslavu par konkrētu darbību vai domu;
- 5) ikdienā veidojiet kārtību, kas veicina veselību, atbildības sajūtu un pastāvīgu izglītību.

(Perkins, 2015)

Turklāt Robert Simons un Kvinslendā Universitātes (Austrālija) pedagogi starptautiskajā pētījumā par vecāku iesaisti skolas izglītības procesā pēc pašu iniciatīvas raksta, ka vecākiem jāveido atbildības sajūta par viņu bērnu izglītības kvalitāti, jāpārlicina viņi, ka jākomunicē ar citām ģimenēm, skolotājiem un skolu kopumā. Vecākiem jāatrod un jāsaprot priekšrocības tam, ka viņi iesaistās bērna izglītības procesā. Pētnieki ir konstatējuši, ka vecāku atbildības sajūtai ir jāizpaužas sekojoši:

- 1) motivēt skolēnu mācīties ar prieku un pārliecināt, ka izglītība ir vērtība;
- 2) pašiem vecākiem ir jātic, ka viņi var palīdzēt savam bērnam mācīties;
- 3) jāpieņem, ka ne tikai emocionālā veselība ir svarīga, bet arī izglītība.

Pētījuma rezultāti rāda, ka vecāku iniciatīva mācīties un uzzināt kaut ko jaunu jau no pašas skolēnu bērnības labi atspoguļojas skolēnu izglītībā skolas laikos. Skolēns ir motivēts, un, ja vecāki palīdz mājās un papildina skolēna zināšanas ar saviem piemēriem, tad izglītību var nosaukt par “produktīvu”. Robert Simons stāsta, ka pētījuma laikā rodas nākamais jautājums, kuru jāpēta: „Ar kādām stratēģijām vecākus iesaistīt skolēnu izglītības procesā mājās?” (Simons, 2012)

Susan Mc Allister Swap savā grāmatā raksta par pētījumiem, kas ir saistīti ar skolotāju un vecāku sadarbību ar dažādu klašu grupu skolēniem, dažādām mācību programmām. Viņa raksta, ka gan skolotāji, gan vecāki akceptē to, ka laba komunikācija viņu starpā labvēlīgi ietekmēs skolēnu izglītības procesu, tomēr vecāku loma tajā tāpat paliek minimāla. Un kā galvenos šķēršļus komunikācijai uzskaita šos:

- 1) pastāvīgā skolēnu maiņa skolās;
- 2) skolām nav normu un sadarbības kultūras;
- 3) resursu trūkums, lai veidotu vecāku iesaisti;
- 4) informācijas trūkums par to, kā uzsākt un turpināt vecāku iesaistes programmas.

(Swap, 1993)

ASV arī pētīja vecāku un skolotāju sadarbības kvalitāti un pastāvīgumu. Amerikāņu zinātnieki Norris M. Haynes un Michael Ben-Avie no Jeilas Universitātes raksta, ka vecāki, kuri ir iepazīstināti ar skolas mācību principiem, palīdz saviem bērniem pildīt mājasdarbus, motivē viņus, uztver izglītību kā vērtību un izglītojas paši. Bet vecāki, kuri nav informēti par to, kā izglītība notiek skolās, vai viņiem pašiem ir negatīva izglītības pieredze, nav motivēti paši palīdzēt saviem bērniem ar mājasdarbiem un neiesaistās skolēnu izglītības procesā arī mājās. (Booth, Dunn, 1996)

Ir vēl viens ASV pētījums, kura rezultāti ir līdzīgi iepriekš aplūkotojumiem. Sandy Christenson no Minesotas pētījumā par vecāku komunikāciju ar skolotājiem skolēnu

lasīšanas un mācīšanās prasmes pilnveidošanā raksta, ka vecākiem ir svarīgi pavadīt savu brīvo laiku ar skolēnu, ne tikai atpūšoties, bet arī kopā mācoties, apmeklējot teātrus, muzejus, izstādes, pildot mājasdarbus un lasot. Pēc lasīšanas vecākiem obligāti jājautā bērnam jautājumi par izlasīto un jāsaista tos ar dzīvi. Ir arī uzsvērts faktors, ka vecākiem regulāri jākomunicē ar skolu, ar priekšmetu skolotājiem, lai saprastu ar kādām metodēm attīstīt savam bērnam mācīšanās motivāciju. Pētījuma laikā tika intervēti gan skolotāji, gan vecāki. Skolotāju galvenie viedokļi par vecāku iesaistīšanos izglītības procesā ir sekojoši:

- 1) ģimenes – nozīmīgi palīgi skolēnu izglītībā;
- 2) katra ģimene atbalsta sava bērna izglītību, ņemot vērā savu finansiālo statusu;
- 3) stereotipi un aizspriedumi par skolēniem un viņu ģimenēm ir jāizskauž;
- 4) ģimenēm ir vajadzīga informācija par skolēnu lasīšanas programmu, skolas politiku un metodēm, par to, ko viņi var izdarīt, lai skolēni sāktu vairāk lasīt ar izpratni un vēlmi;
- 5) skolotāju pieņēmumi par vecākiem var “celt sienas”, tāpēc ir nepieciešama pastāvīgā komunikācija ar vecākiem.

Vecāku apkopotie viedokļi:

- 1) skolotāji nenoteic, bet atvieglo skolēna izglītības procesu klasē, kur ir savi noteikumi un atbalsts;
- 2) skolotāji ir atbildīgi par to, lai veidotu klimatu vecāku iesaistīšanai izglītības procesā, bet vecāki ir atbildīgi par to, lai attīstītu savam bērnam lasīšanas prasmes;
- 3) ir dažādi varianti, kā motivēt skolēnu lasīt mājās;
- 4) stereotipi un aizspriedumi par skolotājiem un skolām ir jāizskauž;
- 5) ir nepieciešama pastāvīgā komunikācija ar skolotājiem, lai nerastos neziņa par to, kā notiek skolēna izglītība. (Christenson, 2003)

Psychol J. Educ savā pētījumā ir pētījis afrikāņu skolēnu izglītības procesu Amerikā, intervējot gan šos skolēnus, gan viņu vecākus. Rezultātā tika secināts, ka labākus rezultātus skolēni saņem tad, kad viņi un viņu vecāki pastāvīgi komunicē ar skolotājiem. Kā arī ir svarīgi, lai šī komunikācija būtu labvēlīga, atbalstoša, uzticīga. Skolēnu sasniegumi tika apkopotī divus gadus pēc kārtas, un tika secināts, jo vairāk un produktīvāk ģimene kontaktē ar skolu, jo skolēnu sasniegumi pēc gada ir labāki vai paliek tādā pašā līmenī. (Educ, 2007)

Ir arī Eiropas valstu pētījumi, kas ir saistīti ar skolas un ģimenes sadarbību. Paola Dusi no Veronas Universitātes (Itālija) apraksta pētījumu, kura mērķis bija uzzināt dažādu Eiropas valsts skolu sadarbību ar skolēnu ģimenēm, uzzināt, kādas priekšrocības dod labvēlīga komunikācija starp skolu un ģimeni, kā arī izstrādāt praktiskās rekomendācijas gan

skolotājiem, gan vecākiem labvēlīgai komunikācijas uzlabošanai. Komunikācijas problēma starp skolu un skolēnu ģimenēm ir liela un joprojām neatrisināta problēma Eiropas valstīs galvenais faktors skolēna neveiksmīgam mācību procesam ir nesaprašana par to, kā izglītība notiek skolā un kā tā notiek mājās. Savukārt gan skolotāji, gan vecāki pētījumā ir minējuši, ka pozitīva sadarbība viņu starpā labvēlīgi ietekmētu gan skolēna izglītību, gan zinātkāri. Pētījumā vecāku neiesaistīšanās iemeslus skolēnu izglītības procesā apraksta sekojoši:

- 1) vecākiem trūkst laika darba dēļ;
- 2) vecāku nezināšana par skolas izglītības sistēmu;
- 3) vecāku šaubas par to, ka viņi spēj palīdzēt savam bērnam;
- 4) vecāku aizspriedumi par bērna audzināšanu (audzināšanā nav iekļauta izglītība);
- 5) vecāku personīgā izglītības pieredze;
- 6) vecāku sadarbība ar skolotājiem no paša sākumā (kad skolēns sāk iet uz skolu).

Pētījumā ir aktualizēts, ka vecāku iesaistīšanās sava bērna skolas dzīvē un izglītībā ietekmē skolēna pašvērtējumu, ticību viņa personīgajai izaugsmei un attīstībai, nākotnes karjeras izvēli un citu cilvēku vērtējumu. Bet ir skolotāji un skolas, kas galveno un vienīgo varu skolēnu izglītībā piedēvē tikai sev, un vecāki paliek novārtā, viņu viedoklis nav pieņemams, un tāpēc viņi neiesaistās skolas dzīvē. Skolām jābūt labvēlīgas sadarbības veicējiem, nevis tās noliedzējiem. (Dusi, 2012)

Šajā pētījumā tika aprakstīts skolas un vecāku sadarbības trūkumi, galvenokārt lielāku uzmanību pievēršot tam, ka vecāki paši negrib vai nemāk izveidot labvēlīgu komunikāciju ar izglītības iestādi. Skolotāji un skolas administrācija bieži vien noliedz vecāku viedokli un neņem to vērā. Tas ir atkarīgs no tā, kas ir aprakstīts šajā pētījumā, no iemesliem, kas neļauj vecākiem saprast līdz galam izglītības sistēmu un skolas politiku, kā arī viņu laika trūkuma dēļ.

Īru skolotāju žurnālā viena nodaļa ir veltīta skolotāja pētījumam par vecāku attieksmi pret skolēnu mājasdarbiem. Pētījums nebija liels, un tika analizēti trīs skolu vecāku anketu rezultāti. Vairākums vecāku atbildēja, ka regulāri pārbauda skolēnu mājasdarbus, apspriež ar viņiem mācīto skolā un papildina ar jaunu informāciju. Šiem vecākiem arī ir labvēlīga komunikācija ar skolotājiem, kuriem viņi prasa palīdzību, ja tā ir vajadzīga, stāsta par padarīto mājās, apspriež ar skolotājiem kādas metodes jāizmanto, lai izglītība mājās būtu produktīva un vērtīga. Vecāki izsaka savu piedāvājumu par skolotāju un vecāku vakariem. Šajos vakaros skolotāji varētu vadīt diskusijas par vecāku lomu mājasdarbu pildīšanā, dalīties ar pieredzi, ieteikt labākās metodes un risinājumus, kā palīdzēt skolēnam tikt galā ar mājasdarbiem. Daži vecāki piedāvāja ielikt mājasdarbu uzdevumus un metodiskās rekomendācijas internetā, lai

nevajadzētu tikties ar skolotājiem uz dažām minūtēm. Šajā pētījuma autores uzskata, ka komunikācija starp skolotājiem un vecākiem ir vērtīga teorētiski, bet nav pierādīts labvēlīgs rezultāts. (Jackson, 2014) Īru pētījumā ir ļoti labi parādīts tas, ka sadarbība starp skolotājiem un vecākiem var būt pielīdzināta ideālam.

Krievijā skolā tika veikts pētījums, kura mērķis bija uzzināt grūtības, ar kurām sastopas vecāki un skolotāji, savstarpēji komunicējot. Pētījuma rezultāti parādīja, ka bieži vien skolotāji neprot veidot dialogu ar pieaugušiem, nezina kā pareizi atbildēt uz vecāku jautājumiem, neērti jūtas vecāku sapulcēs, pārdzīvo par sīkumiem. Runājot ar vecākiem, skolotāji ne vienmēr prot skaidri izteikt savas domas, analizēt situāciju, argumentēt savas domas. Lai sadarbība būtu vērtīga, pētījuma autori izdalīja galvenos sadarbības veidus starp skolotājiem un vecākiem:

1. Vecāku sapulce (apspriež skolēnu uzvedību, attīstības līmeni, audzināšanas un mācību rezultātus).
2. Diskusija (apspriež bērnu audzināšanas un uzvedības problēmas, mācās klausīties viens otru un argumentēt savas domas).
3. Grupu konsultācijas (lekcijas vecākiem, praktiskās nodarbības vecākiem – ar priekšmeta skolotāju vai speciālistu palīdzību var iemācīt dažādas metodikas, piemēram, kā iemācīt skolēnu ātri lasīt, saprast izlasīto).

Pētījuma autori izdarīja secinājumus, ka sadarbībai starp vecākiem un skolotājiem ir liela nozīme, jo gan vieniem, gan otriem ir svarīgi attīstīt “pilnvērtīgu bērnu”. (Самойленко, Костюнина, 2015) Tas nav vienīgais pētījums, ko veica Krievijā. Citā pētījumā tika konstatēts, ka 2008. gadā, salīdzinot ar 2007. gada rezultātiem, skolotāju motivācija strādāt pie tā, lai skolēni, beidzot sākumskolas klases, vēlētos mācīties un būtu sekmīgi, samazinājās. Un, kā akcentē pētījuma autori, ar katru gadu paši skolotāji būs motivēti mazāk, tāpēc arī skolēnu motivācija samazināsies. Pētījumā tika atklātas problēmas: vecākus neapmierina tas, ka skolotāji negrib viņos klausīties; skolotājus neapmierina, ka vecāki nevar nodrošināt pilnvērtīgu mācību procesu mājās; vecāku un skolotāju zināšanu trūkums sadarbības veidošanā. Labs piemērs ir Novosibirskā, kur ir organizācija, kas vada seminārus un meistarklases skolotājiem un vecākiem, kuros stāsta un rāda mācību materiālus, to izmantošanas iespējas. (Витковский, 2009)

Ķīnas pieredze pilnīgi atšķiras no iepriekš pieminēto pētījumu rezultātiem. Ķīnai (Hong Kongam) ir augsti mācību sasniegumi, par ko liecina OECD (the Organisation for Economic Co-operation and Development) PISA (The Programme for International Student Assessment) 2015 pētījums. Skolēnu rezultāti ir augstāki nekā vidējie sasniegumi pasaulē.

(PISA, 2015) Jenny Anderson raksta, ka viņas dēls mācās vienā no Ķīnas skolām, kur skolotājs ir autoritāte, un vecāki savukārt pilnīgi atbalsta skolotājus, uzticas viņiem, kā arī pieņem, ka skolotāji ir kompetenti savā jomā. Vecāki necenšas izlikties gudrāki un zinošāki par skolotājiem, bet otrādi – saprot, ka skolotāji ir speciālisti un viņu viedoklis jārespektē. Kad vecāki cenšas “izglābt” savus bērnus no neveiksmēm, lūdz skolotājus ielikt labāku atzīmi vai vaino skolotājus par nekompetenci, paši vecāki padara bērnus bezpalīdzīgus un nemotivētus. Autore uzsver, ka ASV vecāki neprot komunicēt ar skolotājiem un nesaprot, ka skolotāji labāk zina, kas bērnam jāprot katrā vecumā un ar kādām metodēm viņu labāk mācīt. (Anderson, 2017)

Ir vēl viens aspekts, kāpēc komunikācija starp skolotājiem un vecākiem ir nestabila un vāja. Pētījuma autorus interesēja arī jautājums par vecāku un skolotāju komunikācijas uzsākšanu. Kā liecina Keitas Perkins (*Kate Perkin*) pētījuma dati, tad vairāki vecāki gaida, ka skolotājs izveidos ar viņiem kontaktu, jo paši nezina, kā uzsākt sarunu. Pēc pētnieku analīzes var redzēt, ka labvēlīgas attiecības būs tad, ja abas puses (skola un ģimene):

- 1) sapratīs kāpēc ir jāveido kontakts un piekritīs šo kontaktu uzturēt;
- 2) ievēros cieņu viens pret otru, pieņems otrās puses zināšanas un priekšrocības;
- 3) iesaistīsies pārrunās, kas ir “laba” izglītība un kādas metodes veicinās jaunas vērtīgas zināšanas, lai skolēnam būtu viegli orientēties skolas un mājas izglītībā. (Perkins, 2015)

Tieši tāpēc 900 Austrālijas skolām no 2012. līdz 2014. gadam tika dota lielāka brīvība, lai skolas pielāgotos ne tikai pedagogiem un izglītības saturam, bet arī vecāku ieteikumiem un iebildumiem. Kā parādīja šī pieredze, tad vecāku iniciatīva iesaistīties izglītības procesā skolā pieauga, viņi sāka justies vērtīgi. Arī finansēšana no vecāku puses paaugstinājās. Šī pētījuma rezultātā parādās ieteikumi skolām, kas palīdzēs vecākiem būt aktīvākiem un uzzināt par sava bērna sekmēm, pasākumiem skolā, sapulcēm. Vecāki būs motivēti iesaistīties izglītības procesā tad, kad arī skola būs motivēta veidot labvēlīgas attiecības ar vecākiem. Ieteikumi ir saistīti ar to, ka internetā izveidot portālu, kur vecāki var redzēt:

- 1) skolēnu stundu un ārpusstundu nodarbību sarakstu;
- 2) sapulču, ekskursiju, pasākumu sarakstu;
- 3) skolēnu sekmes par katru kontroldarbu un gala vērtējumus par semestri un gadu.

(Emerson, Fear, Fox, Sanders, 2012)

Laba komunikācija starp skolu un ģimeni skolēnam nozīmē labāku izglītības programmu, kas nav nesaprotama, bet ir secīga, loģiska un atbilstoša konkrētam skolēnam. Tomēr galvenā persona, kurai jāveido sākotnējās attiecības, ir skolotājs. Skolotājam nav

jāstāsta vecākiem tikai to slikto, ko ir izdarījis skolēns, bet jāpiedāvā mācīšanas stratēģijas gan skolā, gan mājās, lai skolēns justos labi visur. Sadarbība ir atkarīga no skolotāja vēlmes iesaistīt vecākus, sadalīt izglītības procesu uz divām daļām (skolā un mājās), kā arī atkarībā no tā skolotājs pieņems to, ka viņš nav vienīgais skolēnu izglītības procesā. (Dusi, 2012)

Kā parāda divi Austrālijas pētnieku starptautiskie pētījumi, tad vecāki iesaistīsies skolēnu izglītības procesā tad, kad skola dos viņiem iespēju un piedāvās tādu iespēju. Vecāki nezina kā uzsākt veidot komunikāciju starp skolu un ģimeni. Vecākiem jāmotivē savi bērni mācīties un jāuzslavē viņi, kā arī jāseko internetā, ja ir tāda iespēja, skolēnu mācību sasniegumiem un skolas dzīves gaitai. Tādu ieteikumu vecākiem, ka viņiem jāparāda skolēniem, ka izglītība ir vērtība, var pamanīt abos Austrālijas pētījumos. Bez motivācijas un pārliecības, ka tā ir vērtība, diez vai sanāks sasniegt labus rezultātus, skolēniem jāsaprot, ka to, ko viņi dara, ir vērts darīt viņu nākotnes dēļ. Bez šaubām, skolēnus jāmotivē mācīties. Katram vecākam un skolotājam jāzina, kā to darīt, jo bez motivācijas skolēnam ātri apniks būt sekmīgam, viņš nevarēs pārvarēt sevi, it sevišķi pusaudžu vecumā.

Zinātniekiem no Jeilas Universitātes un zinātniekiem no Austrālijas ir līdzīgas domas par to, ka vecāki, kuri paši ir motivēti, kuri pieņem izglītību kā vērtību un saprot, ka izglītība ir nākotnes „kāpnēs”, palīdzēs arī saviem bērniem uzkāpt uz tām kāpnēm, motivēs skolēnus, lai tie mācītos ar prieku un katru dienu vēl vairāk un vairāk ar zinātkāri iepazīt mūsu pasauli. Vecākiem jāiesaistās skolēnu mācību procesā ne tikai saistībā ar skolu, bet saistībā arī ar skolēna vaļaspriekiem un interesēm.

Eiropas valstu pētījumos var saskatīt to, ka vecākiem ir nepietiekamas zināšanas izglītības jomā, kas savukārt traucē viņiem sadarboties ar skolu. Ar skolotāju un vecāku vakaru palīdzību situāciju var mainīt. Skolotāji iedziļināsies izglītības procesā, stāstot ģimenēm, kā tas notiek un kāpēc ir tā, kā ir, bet vecāki varēs ieteikt skolotājiem kaut ko no savas puses, no mājas izglītības pieredzes.

Analizējot pasaules pētījumus par skolotāju un vecāku sadarbību, var secināt, ka daži vecāki netic saviem bērniem, nesaskata viņos potenciālu un identitāti. No malas var redzēt, ka daži vecāki pat izsaka šo neticību skaļi. Kad bērnam kaut kas nesanāk, viņi necenšas palīdzēt, bet saka, piemēram: „Tā kā vienmēr”. Vecākiem jātic saviem bērniem, jāpalīdz viņiem, tad bērni sapratīs, kā to darīt un nepārdzīvos, ja viņiem kaut kas nesanāks. Skolēni, kuriem vecāki palīdz un atbalsta, līdz pēdējam cenšas izdarīt visu paši, un bieži vien viņiem sanāk. Pat ja nesanāk, viņi nebaidās kļūdīties un pajautāt palīdzību. Tikai ar pārliecību par sevi un ar vecāku atbalstu un motivāciju skolēns sapratīs, ka izglītība ir vērtība, saskatīs tajā priekšrocības, domās par nākotnes plāniem, karjeru. Vecākiem nav jāpārtrauc sniegt

palīdzība, motivēt un uzslavēt bērnu pēc kāda laika, tas jā dara pastāvīgi, kā arī jāapspiež ar skolēnu viņa sasniegumus un neveiksmes kādā konkrētā laika posmā. Protams, sākumizglītības posmā un pamatizglītības posmā skolēnu attiecības ar vecākiem mainās. Ja sākumizglītības posmā vecākiem pēc iespējas vairāk jāvelta laiks sava bērna mācību procesam, lai viņš pildītu mājasdarbus, lai viņš pildītu tos pareizi un pastāvīgi, tad pamatizglītības posmā skolēni grib būt patstāvīgāki un dod priekšroku patstāvīgai mājasdarbu pildīšanai. Vēl viens aspekts, par kuru pētniekiem ir līdzīgas domas, ir tas, ka vairāki vecāki ir aizmirsuši par viņu atbildību skolēnu izglītības kvalitātē un vispār par savu bērnu izglītību. Vecākiem jādomā ne tikai par to, lai bērns labi justos, bet arī par to, cik daudz viņš spēj un grib iemācīties. Ir tādi gadījumi, kad bērns negrib pildīt mājasdarbu un saka, ka viņam sāp galva vai viņš grib gulēt, vai viņam nav noskaņojuma, un vecāki piekrīt, un tā turpinās līdz skolas pabeigšanai. Vecākiem jāpieņem, ka bērniem, kā arī visiem pārējiem cilvēkiem dažreiz ir slinkums kaut ko darīt, tāpēc viņi izdomā kādu stāstu par savu pašsajūtu. Pētījumos var redzēt, ka skolotāji ir tolerantāki pret vecākiem, viņi grib, lai ģimene iesaistītos izglītības procesā. Skolotāji atzīst, ka vecākiem ir jāpiedāvā dažādas mācību metodes, ar kuru palīdzību viņi palīdzētu saviem bērniem mājās. Tieši tāpēc vairāki skolotāji grib, lai vecāki iesaistītos izglītības procesā un palīdzētu skolotājiem, bet reālajā dzīvē tas ne vienmēr notiek tik aktīvi. Bet, protams, ir jāpieņem, ka katrā novadā, katrā pilsētā, katrā skolā un arī katrā klasē situācija ir dažāda, jo skolotāji un vecāki ir dažādi.

Pētījumu rezultāti liek domāt par to, ka izglītības process nav tikai skolēns, skola un skolotājs. Izglītības process ir aktīvs un pastāvīgs, neskatoties uz to, kur skolēns atrodas. Un, lai skolēnam šis process būtu nepārtraukts un vērtīgs, visiem apkārtējiem izglītības procesa veicējiem ir jāvienojas, lai sasniegtu augstākus rezultātus ar pēc iespējas mazākiem kaitējumiem bērnam. No šiem pētījumiem var secināt, ka skolotāji grib, lai vecāki iesaistītos izglītības procesā – ar domu palīdzēt skolēniem vieglāk tikt galā ar mācību programmu. Vecākiem jāpalīdz saprast izglītības saturu, mācību metodes, jāpiedāvā varianti, ar kādiem mācību līdzekļiem strādās mājās, kā motivēt skolēnus mājās, kā padarīt izglītību par vērtību. Nav nekādu šķēršļu, lai uzsāktu komunikāciju starp skolu un ģimeni, konkrētu likumu arī nav, bet galvenais, lai vecāki paši būtu motivēti palīdzēt saviem bērniem mācību procesā.

2.2. Latvijas pieredze – sadarbība starp ģimenēm un skolām

Sergejs Tancorovs un Bronislavs Zeļcermans vienā no pētījuma “Vecāki – izglītības pasūtītāji: mūsdienu vecāku jaunā sociālā loma” sadaļām raksta, kāpēc vecāki aktīvi nepiedalās izglītības procesa un kādas problēmas to veicina. Var izdalīt sekojošas problēmas:

- 1) „saturiskas komunikācijas deficīts par izglītības jautājumiem;
- 2) priekšstatu trūkums par izglītības mērķiem un vērtībām;
- 3) trūkst inovatīvas pieejas izglītībai;
- 4) trūkst izziņas pēc ekspertu zināšanām;

vecākiem nav pietiekamas sabiedriskās pozīcijas.” (Tancorovs, Zeļcermans, Krivcova, Zankovska-Odiņa, Djačkova, Orlova, Kulda, Frišenbruders, Bobiļevs, 2006)

Sigita Zankovska-Odiņa un Svetlana Djačkova vienā no pētījuma nodaļām „Vecāku līdzdalība izglītības politikā”, kas tika īstenots skolās ar mazākumtautību izglītības programmu (krievu valoda), raksta, ka „vecāku līdzdalība pamatskolas apakšprogrammas izvēlē vai vidusskolā latviski apgūstamo priekšmetu izvēlē praktiski nav bijusi”. Skolas administrācija izsaka savu viedokli, vecāki pilnīgi paļāvās uz administrācijas un skolotāju mācību programmas izvēli, nepiedāvājot savus variantus. Tomēr vecāki ir atzinušies, ka tiekas ar skolotājiem un skolas administrāciju individuāli, lai apspriestu mācību programmu, mācību līdzekļus, valsts valodas zināšanas skolēniem u.c. Klases sapulces apmeklē mazāka daļa intervēto vecāku, jo pēc viņu domāt, tās nav efektīvas. Pētījuma secinājumos ir konstatēts, ka vecāki nav apmierināti ar vājo sadarbību starp skolu un ģimeni, jo viņiem nav iespējas ietekmēt izglītības procesu. Skolas administrācijas pārstāvji savukārt izsaka pretēju domu, ka viņi visu laiku ir gatavi komunicēt ar vecākiem izglītības jautājumu risināšanā un izglītības kvalitātes uzlabošanā. Pētījuma autori secinājuši, ka vecākiem ir bail sadarboties ar skolu, jo viņi neredz jēgu tajā, domājot, ka viņu viedoklis ne pie kā nenovedīs un netiks ņemts vērā. (Tancorovs, Zeļcermans, Krivcova, Zankovska-Odiņa, Djačkova, Orlova, Kulda, Frišenbruders, Bobiļevs, 2006)

Kopīgā Somijas, Igauniju un Latvijas pētījuma pirmās daļas (vecāku anketēšana) mērķis bija noteikt vecāku attieksmi un vajadzības skolēnu bilingvālajā izglītībā skolās ar mazākumtautību mācību programmu (krievu). Pētījumu veica Margarita Gavriļina, Ligita Grigule, Indra Dedze, Alla Dzhalalova, Nataļja Zorina, Jekaterina Protasova. Pētījuma laikā tika konstatēts, ka Igaunijā tikai 4% vecāku regulāri pievērš uzmanību pirmie un palīdz saviem bērniem ar grūtībām valodas mācībā. Lielākā daļa vecāku ir pārliecināta, ka izglītības

iestādes nepieņem viņu viedokļus un ieteikumus. Tomēr lielākā daļa ir apmierināta ar sadarbību starp izglītības iestādi un vecākiem un gribētu turpināt labvēlīgi sadarboties. Viens no svarīgākajiem punktiem, kas interesē Igaņu vecākus, ir saņemt vairāk informācijas par metodēm, ar kurām var palīdzēt skolēnam apgūt citu valodu. Somijā vecāki uzskata, ka viens no galvenajiem faktoriem, kas veicina skolēnu valodas apgūšanu, ir sadarbība starp vecākiem un skolotājiem. Šajā valstī tikai 2,8% vecāku izsaka iniciatīvu sadarboties ar skolu un censties kaut ko mainīt skolas izglītības sistēmā. Tomēr lielāka daļa vecāku ir apmierināti ar sadarbību starp skolu un ģimeni. Vairāki vecāki ir ieinteresēti bilingvālās izglītības būtībā un ar prieku saņemtu rekomendācijas, kādas mācību metodes izmantot mājās, lai palīdzētu savam bērnam iemācīties valodu. Pētnieki ir konstatējuši, ka šiem vecākiem ir jāpalīdz ar rekomendācijām, jo vecākiem pašiem nav kur saņemt to palīdzību. Latvijā lielāka daļa vecāku ir apmierināti ar sadarbību starp vecākiem un izglītības iestādi. Gandrīz puse vecāku domā, ka viņu viedokli izglītības iestādes administrācija neņem vērā. Un gandrīz pusei vecāku ir vēlme komunicēt ar izglītības iestādi. Tikai 21,2% vecāku ir pārliecināti, ka viņu palīdzība saviem bērniem valodu apguvē ir nepieciešama. Vecāki Latvijā arī interesējās par viņu bērniem piemērotām mācību metodēm, ar kurām var vieglāk apgūt valodu, par to, kā viņi paši var palīdzēt bērniem valodas mācīšanās. (Gavriļina, Grigule, Dedze, Dzhalalova, Zorina, Protasova, 2016)

Divos augstāk aplūkotajos pētījumos var pamanīt, ka vecāki pārsvarā ir apmierināti ar sadarbību ar izglītības iestādi, bet tomēr uzskata, ka skolotāji un skolas administrācija neklausā viņus, nepieņem viņu viedokļus, ieteikumus un iebildumus. Tomēr rodas jautājums, ja vecākiem no Somijas nav kur saņemt palīdzību, kas ir saistīta ar mācību metožu izvēli skolēnu mācību procesam mājās, tad kāpēc lielākā daļa vecāku ir apmierināti sadarbībā ar izglītības iestādi? Nevar zināt, varbūt vieni vecāki ir apmierināti, bet otri grib saņemt palīdzību. Latvijā situācija ir labāka, salīdzinot ar Igauniju un Somiju. Piektā daļa vecāku ir pārliecināti, ka var palīdzēt saviem bērniem mācību procesā. Un tikai gandrīz puse vecāku uzskata, ka tiek ignorēts viņu viedoklis, komunicējot ar izglītības iestādi, tad otrā puse vecāku tomēr sadarbojas, un viņiem sanāk iesaistīties izglītības procesā. Šī pētījuma rezultāti par vecāku domām saistībā ar to, ka skolas administrācija neņems vērā viņu viedokļus, par viņu domu ignorēšanu un neiesaistīšanos skolēnu mācību procesā, ir līdzīgi ar Sigitas Zankovska-Odiņas un Svetlanas Djačkovas augstāk apskatītajiem pētījuma rezultātiem.

Vecāki bieži vien nezina, kā pareizi pajautāt skolotājam par problēmu, viņi nezina, kur tieši ir problēma vai kur skolēnam radās grūtības. Mājās var pamanīt, ka skolēnam kaut kas nesanāk, bet vecāks nevar saprast grūtību būtību. Dažreiz vecākiem liekas, ka mācību materiāls neatbilst viņu bērna attīstības līmenim un vecumposmam, jo viņi nepārzina

izglītības sistēmu, tās mērķus un uzdevumus. Vērsties pie ekspertiem (skolotājiem, skolas administrācijas) arī ir grūti, jo vecāki nezina, kā uzsākt sarunu un par ko tieši runāt, ko jautāt, kādus ieteikumus prasīt vai izteikt savus. Tam, ka vecākiem nav pietiekamas sabiedriskas pozīcijas, var piekrist, jo viņi neuzskata sevi par vērtīgiem izglītības procesa dalībniekiem, nesaskata sevī kompetentu personību izglītības jomā, tieši tāpēc kontaktu ar skolu bieži vien neveido.

Latvijā situācija nav tik laba, kā gribētos. Vecāki jāizglīto, kā palīdzēt saviem bērniem mājās mācīties, ar kādām metodēm, no kā sākt, kā piedāvāt savu palīdzību. Skolotāji ir gatavi sadarboties, galvenais – vecākiem jāsāk darīt kaut kas sava bērna izglītības un nākotnes labā. Kā tika jau minēts, tieši skolotājam ir jāmotivē vecāki sadarboties ar skolu. Tāpēc gan vecākiem, gan skolotājiem jāpalīdz vienam otram un jāveido sadarbība.

Bez šaubām, vecākiem vajadzētu saņemt informāciju par izglītības iestādes darbības struktūru: tās statusu, nolikumu, mācību plāniem un programmām, strādājošo personālu, tehnisko nodrošinājumu, stundu sarakstu, mācību procesa rezultātiem par pagājušajiem gadiem u.c. Mūsdienās skolām ir interneta vietnes, kur vecāki var atrast viņiem nepieciešamo informāciju par skolu. (Галина, Головнева, 2015) Diemžēl šajās interneta vietnēs pārsvarā ir oficiālie dokumenti par skolas darbību, bet nav pieejami mācību literatūras saraksti, metodiskie materiāli, skolēnu, skolotāju un vecāku vēlmes un ieteikumi, kā šīs vēlmes apmierināt. (Якушина, 2014)

3. SKOLĒNU MĀCĪBU MOTIVĀCIJA SĀKUMSKOLĀ

3.1. Skolēnu mācību motivācijas būtība

Laiks iet, pasaule apkārt mums mainās, maināmie mēs, mainās mācību process, jo mainās skolēni, kā arī viņu vecāki. Metodes un paņēmieni, kurus izmantoja sen, mūsdienās nav aizmirsti, bet ir mainīti, pielāgoti situācijai un mūsdienu skolēniem. Arī mūsdienu vecāki atšķiras no tiem vecākiem, kuri bija pagājušajā gadsimtā. Izmaiņas attiecas arī uz mācību motivāciju, ne tikai skolēnu, bet arī studentu un pieaugušo.

Pēc pedagogu un psihologu domām, motivēt bērnu mācīties jāsāk jau no agras bērnības. To ir svarīgi darīt, jo cilvēks jau no bērnības mācās strādāt, plānot savu laiku, mācās būt pacietīgs, atbildīgs un mācās arī mācīties. Jau pirmskolas gados mācību process sākas ar motivāciju, ar bērna ieinteresētību kādā nodarbē vai mantā. Šajā laikā motivējošie cilvēki ir vecāki, pirmskolas izglītības iestādes darbinieki un pieaugušie, kuri kontaktē ar bērnu. (Виллюнас, 2006) Kad bērns nonāk skolā, gan vecākiem, gan skolotājiem jāmotivē viņš, lai sasniegtu augstus rezultātus mācībās, kādā konkrētā priekšmetā, kas bērnam padodas labāk. Ik gadu mācību materiāls kļūst grūtāks, un tā apjoms palielinās, tieši tāpēc, lai vēlēšanās mācīties paliktu arī pamatskolā un vidusskolā, skolēnu jāmotivē jau sākumskolā. Vai skolēni jāmotivē tikai tāpēc, ka mācību materiāls kļūst grūtāks? Nē. Tas ir vajadzīgs, lai skolēns pēc iespējas ātrāk kļūtu par aktīvu dalībnieku mācību sadarbībā, lai viņam rastos interese par mācību darbību, jaunu zināšanu atklāšanu, jaunu prasmju apguvi. Ja skolēna attieksme pret mācībām un zināšanām ir vienaldzīga, bez interese, ja viņš nesaskata vajadzību tajos, attīstības process bremzējas. Tieši tāpēc ir vērts runāt par to, kas tad ir mūsdienu skolēna mācību motivācija.

Kā raksta Boriss Mandeļs (*Борис Мандель*) savā grāmatā par mūsdienu psiholoģiju, kurā tika apkopoti gadsimtiem zināmu pētnieku un psihologu atzinumi, grāmatu salīdzinājumi un teoriju salīdzinājums ar mūsdienu sabiedrību, tad mūsdienās par mācību motivāciju nevar nosaukt vienu konkrētu darbību. Mācību motivācijai, kas ir vērsta konkrētam bērnam, ir jābūt noteiktai, ar nozīmīgu mērķi, atbilstoši bērna interesēm un ideāliem, kas attīsta izzināšanas spējas, un pēc iespējas vairāk tai ir jābūt saistītai ar aktīvu darbību. Savukārt šāda motivācija atšķiras atkarībā no:

- 1) paša skolēna personības (vecums, dzimums, pašvērtējums, loma sabiedrībā u.c.);
- 2) mācību vides (skolā, mājās, interešu nodarbībās u.c.);

- 3) mācību procesa organizēšanas skolā (skolēnu skaits klasē, individuālais darbs vai darbs grupās, fiziskā un emocionālā vide u.c.);
- 4) skolotāja personības (attieksmes pret skolēnu un mācību priekšmetu, apmierinātība ar darbu, noskaņa, temperaments u.c.). (Мандель, 2015)

Valentīna Dolgova (*Валентина Долгова*), Vera Križanovska (*Вера Крыжановская*) un Natāļja Gramzina (*Наталья Грамзина*) uzskata, ka skolēna mācību motivācija ir sarežģīts, pastāvīgs process, kas sastāv no mācību izzinošiem un sociāliem motīviem. Par sociāliem motīviem tiek uzskatīts kontakts ar klasesbiedriem, mācību priekšmetu skolotājiem, klases audzinātāju, vecākiem. Par izzinošiem motīviem tiek uzskatīti mācību mērķi, pienākumi, vēlmes, intereses un skolēnu zinātkāre. (Долгова, Крыжановская, Грамзина, 2015.)

Ir divu veidu motivējošie faktori: iekšējie – tie, uz kuriem mēs reaģējam iekšēji, ņemot vērā mūsu raksturu, un ārējie – tie, kas ietekmē mūs no ārpuses. Ja motivējošie faktori būs gan iekšēji, gan ārēji, tad arī rodas motivācija mācīties. (Джексон, 2016) Jeļena Maļicka uzsver, ka “iesaistoties kolektīvajā darbībā, turpina attīstīties bērna mācību motivācija”. (Maļicka, 2004) Ketrina Ventzela savā grāmatā par skolēnu motivāciju skolā raksta, ka motivēti labākiem rezultātiem ir tie skolēni, kuriem ir laba sadarbība un pastāvīgs kontakts ar saviem vienaudžiem, savukārt mazāk motivēti vai nav motivēti tie skolēni, kuriem ir grūti kontaktēt ar saviem vienaudžiem. (Wentzel, 2009) Arī Oksana Kačkane uzskata, ka skolēnu mācību motivācija ir atkarīga no vairākiem faktoriem: “teicamas atzīmes, jaunās informācijas izzināšanas un gandarījuma par paveikto darbu”. Protams, šie faktori nav stabili; ir nelabvēlīgi apstākļi, kuri kavē motivācijas veidošanos. Pie nelabvēlīgiem apstākļiem var pieskaitīt ģimenes sociālo un ekonomisku statusu, ģimenes pedagoģisku potenciālu un palīdzību, paša bērna nesaprašanu par mācību materiālu. Katram vecākam un skolotājam jāsaprot, ka ne tikai atzīme ir sekmīgās mācīšanas jēga, bet arī uzslava, mācību process, zināšanu pielietojums dzīvē un gandarījums par savu darbu. (Kačkane, 2008)

Maija Pļaveniece un Daina Škuškovnika uzsver, ka “ir svarīgi apmainīties ne tikai ar informāciju, bet arī organizēt un plānot kopīgu darbību”. Motivācijas veidošanas procesā ir svarīga sadarbība ne tikai starp skolotāju un skolēnu, bet šajā sadarbībā iekļaut arī vecākus, lai mācību process un bērna dzīves gaita būtu saprotama un vienmērīga. (Pļaveniece, Škuškovnika. 2002) Ilze Valeniece savukārt nerunā par skolotāju un vecāku sadarbību bērna motivācijas veicināšanai, bet uzskata, ka nozīmīgi ir katram skolēnam ļaut apmierināt savu zinātkāri, mācoties ne tikai pēc mācību priekšmeta programmas, bet dažreiz atiet no tās, kā arī ļaut skolēnam attīstīt savas iztēles spējas, dodot vairāk radošus uzdevumus bez noteiktiem

“rāmjiem”, kas ļautu skolēnam būt radošam. Skolotājam pašam jābūt motivētam strādāt, ar interesi vadīt stundas, minot labus piemērus no dzīves, jāpieņem katru skolēnu tādu, kāds viņš ir, svarīga ir arī labvēlīga emocionālā atmosfēra klasē. (Valeniece, 2003)

Regīnas Baltušītes domas par motivācijas veicināšanu var pielāgot gan skolotājiem, gan vecākiem, gan visiem tiem pieaugušiem, kas palīdz skolēnam sasniegt labākus rezultātus izglītības jomā. Viņa piedāvā, kā var veicināt motivāciju mācīties:

1. Patīkamu izjūtu sekmēšana.
2. Produktīvas rūpes par mācīšanos.
3. Nozīmīgi un interesanti piemēri.
4. Sasniegumi un sekmes.
5. Informācija par sava darba rezultātiem. (Baltušīte, 2006)

Pēdējos divdesmit gados skolēnu mācību motivācijas problēma kļuva ne tikai kā teorētiskā problēma, bet arī kā pētījuma problēma. Dažādās valstīs tiek pētīta problēma, kas ir saistīta ar mūsdienu skolēnu mācību motivācijas pazemināšanu: 1. Marija Arhipova (*Мария Архипова*) un Oksana Zernovaja (*Оксана Жерновая*). <https://cyberleninka.ru/article/v/eksperimentalnoe-issledovanie-osobennostey-uchebnoy-motivatsii-sovremennyh-shkolnikov-pri-izuchenii-inostrannogo-yazyka> 2. Tamara Gordejeva (*Тамара Гордеева*). <http://www.dissercat.com/content/motivatsiya-uchebnoi-deyatelnosti-shkolnikov-i-studentov-struktura-mekhanizmy-usloviya-razvi> 3. Irina Bariļak (*Ирина Барляк*) 4. Valentīna Dolgova (*Валентина Долгова*), Jūlija Rokicka (*Юлия Рокицкая*), Jana Antipina (*Яна Антипина*). <http://e-koncept.ru/2015/95507.htm>

Pēc pētījuma, kuru veica pirmklasnieku vidū Čeļabinskā, tika konstatēts, ka 40% skolēnu motivācijas līmenis ir vidējs. Viņi labi jutās skolā, bet bieži vien nāk uz skolu nevis mācību procesa dēļ, bet satīties ar draugiem, skolotājiem, pavadīt laiku starpbrīžos. 25% skolēnu ir augsts motivācijas līmenis. Tiem skolēniem ir labi sasniegumi mācībās skolā, kā arī vecāki viņus motivē mājās. Savukārt 35% skolēnu ir zema līmeņa motivācija. Pētījuma autore to pamato ar skolēnu grūtībām mācību procesā, ar viņu vājo prasmi komunicēt un ar vecāku neziņu, kā motivēt savu bērnu mācīties. Runājot par motivācijas veidošanu skolā, tad 50% šo skolēnu var motivēt spēles formā. Pastāvīgi un vienveidīgi uzdevumi viņus nomoka, bet spēles elementi otrādi – aktivizē domāšanu. (Крыжановская, Млкеян, 2016) Citā pētījumā Krievijā, kurā arī pētīja sākumskolas skolēnu motivācijas līmeni, var redzēt, ka 36% ir augsts, 47% ir vidējs, un 17% skolēnu ir zems motivācijas līmenis. Šis pētījums parāda arī, ka skolēniem ar augstu motivācijas līmeni ir labi sasniegumi mācībās, pašu skolēnu pozīcija ir vērsta uz jaunas informācijas izzināšanu un apgūšanu. Autori secināja, ka ir svarīga gan

iekšējā, paša skolēna, mācību motivācija, kas ir vērsta uz izzināšanu un pētīšanu, gan ārēja, skolotāju un vecāku motivācija, kas ir atbalsts un palīdzība. (Долгова, Рокицкая, Антипина, 2015)

Ja Čeļabinskas pētījumā lielu uzmanību veltīja iemesliem, kāpēc skolēni nav motivēti mācīties skolā un ar kādu mērķi viņi nāk uz skolu, tad ir veikts pētījums arī Rēzeknes un Daugavpils sākumskolās, kura laikā apkopoja skolēnu atbildes par vecāku reakciju uz sliktām atzīmēm. Atbildes ir dažādas, kas liecina par to, ka ir vecāki, kuri motivē savus bērnus, un ir tādi, kuri dusmojas (24% bērniem) un izsaka draudus (24% bērniem), kas savukārt samazina bērna motivāciju mācīties. Ir arī tādi vecāki, kuri izvirza prasības (10% skolēniem) vai ir vienaldzīgi (9% skolēniem). Var izdarīt secinājumu, ka vairākums skolēnu, kuri iesaistījās šajā pētījumā, nav motivēti mājās mācīties. Tomēr 10% skolēnu atzīmēja, ka vecāki viņus atbalsta un mierina, saprotot, ka atzīmi var uzlabot un zināšanas var papildināt. (Volkare, 2006)

Visi pētnieki novēro mūsdienu skolēniem mācību motivācijas līmeņa pazemināšanos, ko var izskaidrot ar to, ka skolēni ir maz motivēti, kad viņi nonāk skolā. Ne visi vecāki veido labu sadarbību ar skolotāju. Gan vecāki, gan skolotāji nevar strādāt pēc viena plāna, kas noved pie dažādām mācību metodēm mājās un skolā, pie dažādiem vērtēšanas kritērijiem, pie nesaprašanas, galvenokārt no skolēna puses. Skolēns nevar saprast, ko no viņa gaida vecāki mājās, atbalstīs un nomierinās, ja neveiksies, vai dusmosies, kā tika aprakstīts iepriekš minētajā pētījumā. Protams, skolēna mācību motivācija ir atkarīga ne tikai no vecāku un skolotāju sadarbības, bet arī no skolotāja attieksmes pret bērnu, pret savu mācību priekšmetu. Ja skolotājam patīk savs darbs un viņš aizraujoši strādā un iesaista savā darbā katru skolēnu, individuāli pieejot pie katra, tad arī skolēns būs motivēts un strādās tikpat aizraujoši kā skolotājs, veidosies skolēna iekšēja motivācija, viņa attieksme pret mācību priekšmetu uzlabosies. Vecāki aizņem svarīgu vietu skolēnu mācību motivācijas veidošanas procesā. Vecākiem nevajadzētu dusmoties un strīdēties ar saviem bērniem par sliktām atzīmēm, neveiksmēm un bērnu nesaprašanu, bet otrādi – vecākiem vajadzētu apmierināt un atbalstīt savus bērnus, ļaut viņiem izlabot situāciju, ja ir nepieciešams, izskaidrot skolēniem mācību materiālu, konsultēties ar skolotāju, lai skolēns saprastu, ka viņš var, un darītu visu, lai sasniegtu labākus rezultātus. Tādējādi pedagogi un psihologi akcentē uzmanību uz motīvu svarīgumu kā uz vienu no galvenajiem mācību motivācijas kritērijiem. Ir svarīgi zināt par sociāliem motīviem, kas galvenokārt ir skolēna sadarbība ar skolotāju, vecākiem un klasesbiedriem, viņu attieksmes pret skolēnu, un par izzinošiem motīviem, kurus veido pats

skolēns, pie tiem pieskaitāmi skolēna vēlmes, prasmes, zinātkāre, attieksmes, mērķi un sasniegumi mācībās.

3.2. Ieteikumi skolotājiem un vecākiem skolēnu mācību motivācijas paaugstināšanai

Grāmatā par kompetencēm un motivāciju autori dod ieteikumus skolotājiem, kā palīdzēt skolēniem tikt galā ar grūtībām un paaugstināt savu mācību motivāciju, protams, sadarbojoties ar skolēna vecākiem, lai arī viņi saprastu šo ieteikumu būtību un mērķus:

1. Izvēlēties uzdevumus, kuri ir svarīgi un interesanti konkrētam skolēnam.
2. Dot uzdevumus, pakāpeniski paaugstinot grūtības pakāpi.
3. Ļaut skolēniem pašiem izmainīt mācību telpu tā, lai tā būtu piemērota mācībām.
4. Atbalstīt skolēnu, kad viņš cenšas uzlabot savas iemaņas un prasmes, kā arī tad, kad viņš uzmanīgi pilda uzdevumu, nevis tikai tad, kad tiecas maksimālam punktu skaitam.
5. Palīdzēt skolēniem tiekties tuvākajiem mērķim, šaubīties un prognozēt rezultātu.
6. Iekļaut mācību materiālā fantāziju, novitāti, daudzveidību un humoru.
7. Prasiet noteiktu un informatīvu atgriezenisku saiti, nevis tikai pašvērtējumu un paviršas atbildes.

8. Veidojiet mācību materiālu dažādos grūtības līmeņos, ļaujiet skolēniem pierast pie grūtiem uzdevumiem. (Elliot, Dweck, 2005) Vera Križanovskaja saka, ka skolotājiem vajadzētu atteikties no uzslavas un sodiem par paveikto darbu, pēc iespējas vairāk izmantot emocionālās un izzinošas motivācijas veidus, mācību mērķiem jābūt skolēnam skaidriem un nozīmīgiem. Ir svarīgi ļaut skolēniem pašiem izvēlēties, ar kādu metodi viņi vēlas apgūt jaunu mācību materiālu, atkārtot jau mācīto, lai mācību process būtu pielāgots tieši viņiem pašiem. Kā arī pašam skolotājam jārāda savs mācīšanas piemērs un sava motivācija mācīties. (Крыжановская, Млкеян, 2016)

Ir svarīgi motivēt ne tikai skolēnus, bet arī viņu vecākus, veidojot savstarpējo sadarbību. Nina Džeksone (*Nina Jackson*) savā grāmatā par mācīšanu un mācīšanos dod skolotājiem ieteikumus, kā motivēt skolēnu vecākus, lai tie spētu motivēt savus bērnus mācīties. Kad skolotājs satiek vecākus, viņam:

- 1) jāakcentē visi skolēna sasniegumi: mācību, sociālie un emocionālie;

- 2) jāskaidro vecākiem, ka skolēna personības attīstība un emocionālā labklājība ir daudz svarīgāka nekā testa punkti un kontroldarba atzīmes;
- 3) vairāk jārunā par skolēna personību, savukārt vecāki akcentēs savu uzmanību uz skolēna iekšējo pasauli un motivēs viņu;
- 4) jārāda daži piemēri no skolēna skolas dzīves: kā viņš strādā grupā, risina kādu problēmu, vai vienkārši smejas un joko;
- 5) beigās jārāda piemēri ar skolēna mācību sasniegumiem: kontroldarbi, testi, lai lēni pārietu pie sarunas par mācību sasniegumiem. (Jackson, 2015)

Silvija Rimma savā grāmatā par skolēnu sekmīgās mācīšanas noslēpumiem dod ieteikumus tieši vecākiem. Viņa stāsta, kā viņiem motivēt savus bērnus mācīties:

1. Nerunāt bērnu priekšā par šausmīgu darbu un par to, ka esat noguris katru dienu, citādi arī bērns jutīs to pašu no skolas, un domas viņam būs tādas pašas par savu izglītības iestādi.
2. Paprastīt palīdzību skolotājam, kas palīdzēs izvēlēties bērnam piemērotas mācību metodes, kuras var izmantot mājās.
3. Ja bērnam ir problēmas ar mācību procesu, ja viņš nepilda mājas darbus, nesaprot mācību materiālu, vecākiem vajadzētu sazināties ar skolotāju pirmā mēnešu laikā pēc mācību gada sākuma.
4. Pastāstīt skolotājam, kādas bērnam ir mācību problēmas mājās, uzzināt, kādas tās ir skolā, un izveidot kopīgu risinājumu.
5. Sākt uztraukties, kad bērns nevar paspēt izpildīt darbu klasē un pabeidz to mājās, kā arī tad, kad ir kādi laikā nenodoti darbi. (Rimma, 2000)

Kā galvenos faktorus, kas ļaus paaugstināt skolēnu motivāciju, var izvēlēties sekojošos: ļaut skolēniem izmainīt fizisko mācību vidi, kas būs pielāgota tieši viņam; ļaut skolēnam izvēlēties mācību metodes; piedāvāt konkrētam skolēnam viņu interesējošus uzdevumus, ar laiku paaugstinot uzdevumu grūtības pakāpi; izvēlēties radošus uzdevumus, kuros bērns varēs iekļaut savu fantāziju un savas emocijas. Protams, skolotājiem ir svarīgi sadarboties ar skolēna vecākiem, palīdzēt viņiem saprast, kā reaģēt uz skolēna veiksmēm un neveiksmēm, kā strādāt ar bērnu mājās, kādas metodes ir piemērotas tieši viņu bērnam. Ir nepieciešams, lai vecāki laicīgi saprastu, ka viņu bērnam ir problēmas, ka nav jāgaida ilgi, bet uzreiz, kad rodas problēmas ar mācību procesu mājās, jāsaazinās ar skolotāju, lai kopā to risinātu. Ja sadarbība starp skolotāju un vecākiem būs pastāvīga, tad skolēns būs motivēts, viņš jutīs atbalstu un palīdzību no visām pusēm, kas palīdzēs viņam nebaidīties no nesaprašanas un radīs vēlmi izzināt un pētīt.

4. PRAKTISKĀ PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA UN REZULTĀTI

4.1. Pētījuma metožu raksturojums (metodoloģija)

Lai atbildētu uz izvirzītiem maģistra darba jautājumiem un raksturotu panākumus un problēmas darba tēmas ietvaros, maģistra darba autore izmantoja sekojošās pētījuma metodes:

- 5. un 6. klases skolēnu vecāku anketēšana;
- sākumizglītības skolotāju intervēšana;
- 38 Latvijas skolu interneta vietņu (skolas mājas lapu) analīze.

Lai noskaidrotu vecāku vēlmi un gatavību sadarboties ar skolu, lai viņu bērns būtu motivēts mācīties, maģistra darba autore izstrādāja anketu vecākiem, kurā ir 21 jautājumi, gan atvērtie, kur vecākiem pašiem jāuzraksta savas pārdomas, gan slēgtie jautājumi, kuros tika piedāvāti atbilžu varianti. Kembridžas Universitātes terminu vārdnīcā ir teikts, ka anketas pētnieki izmanto tad, kad vēlas uzzināt un apkopot informāciju par kaut ko. (Cambridge dictionary) Anketā ir jautājumi, kuri ir saistīti ar maģistra darba tēmu un pētījuma jautājumiem.

Slēgtus jautājumus izmanto tad, kad atbilžu variantos ir piedāvātas visas iespējamās atbildes uz šo jautājumu vai pēc iespējas visas loģiskās atbildes. Ir labi, ka zem pēdējās atbildes katrā jautājumā ir vieta, kur respondents var uzrakstīt savu variantu, ja nevar izvēlēties no piedāvātiem vai grib tos papildināt. Atvērtus jautājumus izmanto, lai uzzinātu respondenta pieredzi kādā jautājumā, uzzinātu viņa argumentētu viedokli. (*Анкетирование*)

Lai noskaidrotu skolotāju viedokli par sadarbību ar vecākiem, kā skolotāji vērtē vecāku iesaisti mācību procesā, kā skolotāji vēlētos sadarboties ar vecākiem un kāda ir katra skolotāja pieredze šajā jomā, maģistra darba autore izstrādāja intervijas jautājumus skolotājiem, kurā iekļāva septiņus atvērtus jautājumus.

Intervijas metode palīdz pētniekam saņemt detalizētu, argumentētu, padziļinātu informāciju, piemērus no dzīves. Ir trīs veidu intervijas: nestrukturēta, daļēji strukturēta, pilnīgi strukturēta. (Intervija) Maģistra darba autore savā pētījumā izmantoja daļēji strukturētu intervijas metodi, jo daži jautājumi nosaka iespējamās atbildes, bet daži, tādi kā dalīšanās ar respondentu pieredzi, iepriekš neparedz respondentu atbildes. Zinot, ka katram skolotājam ir sava pieredze sadarbībā ar vecākiem un attieksme pret savu darbu, maģistra darba autore izvēlējās tieši intervijas metodi.

Latvijas skolas mājas lapu analīze palīdz uzzināt, vai skolas mājas lapās izglītības iestāde palīdz vecākiem un skolotājiem saņemt nepieciešamo informāciju. Ja vecāki nevar

atnākt uz skolu darba dēļ, vai viņiem ir iespēja iepazīties ar skolotāju ieteikumiem, mācību metodēm, kā palīdzēt savam bērnam mājās mācīties.

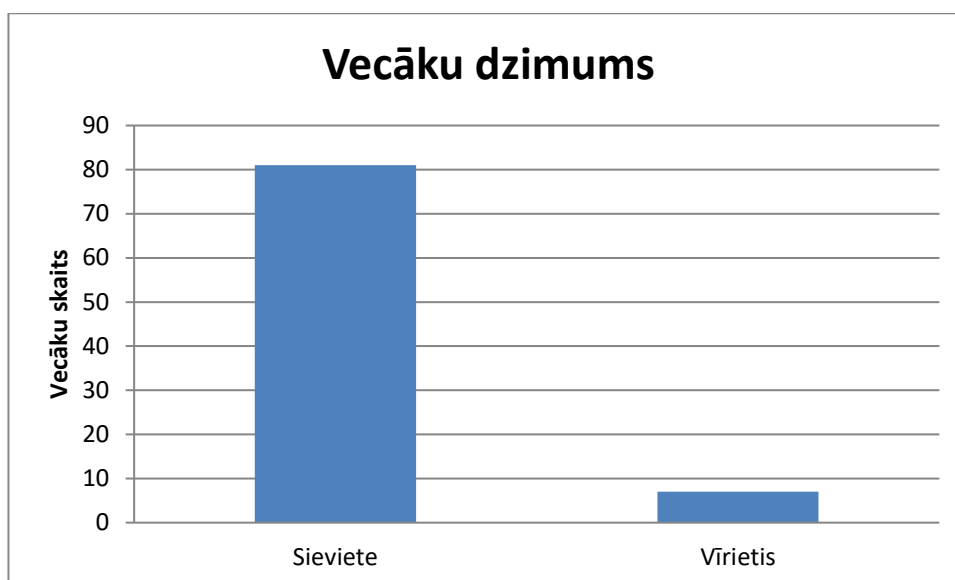
Runājot par maģistra darba tēmu, par sadarbības veidošanu starp skolotāju un vecākiem skolēnu mācību motivācijas sekmēšanai, maģistra darba autore apmeklēja 38 Latvijas skolu interneta vietnes (skolas mājas lapas), lai noskaidrotu, kāda informācija ir pieejama vecākiem, kuri nezina, kā uzsākt sadarbību ar skolotāju, kā arī kāda informācija skolotājiem ir pieejama par šo pašu tēmu. No 38 interneta vietnēm, tikai sešās darba autore pamanīja informāciju vecākiem, kurā ir aprakstīta sadarbības nepieciešamība (gan sarakstu formā, gan brīvā rakstā). Astoņās interneta vietnēs ir informācija par skolotāju pienākumiem veidot sadarbību ar vecākiem, bet trīs vietnēs – ieteikumi skolotājiem, kā to izdarīt. Vienā vietnē ir norādītas mācību metodes kā ieteikumi vecākiem, kas palīdzētu viņiem veidot skolēnu mācību procesu mājās. Nevienā interneta vietnē autore neatrada informāciju par sadarbības grūtību cēloņiem, to risināšanas iespējam.

4.2. Rīgas X vidusskolas 5. un 6. klašu skolēnu vecāku anketēšanas rezultāti

Lai noskaidrotu vecāku vēlmi un gatavību sadarboties ar skolu maģistra darba autore izstrādāja anketu vecākiem, kurā lūdz vecākus atbildēt uz 21 jautājumu. Anketā ir jautājumi par vecāku vecumu, izglītību un dzimto valodu ģimenē, par vecāku sadarbību ar skolu un ar skolotājiem, par vecāku palīdzību skolēnu mācīšanās procesā, par skolēnu mācību motivāciju.

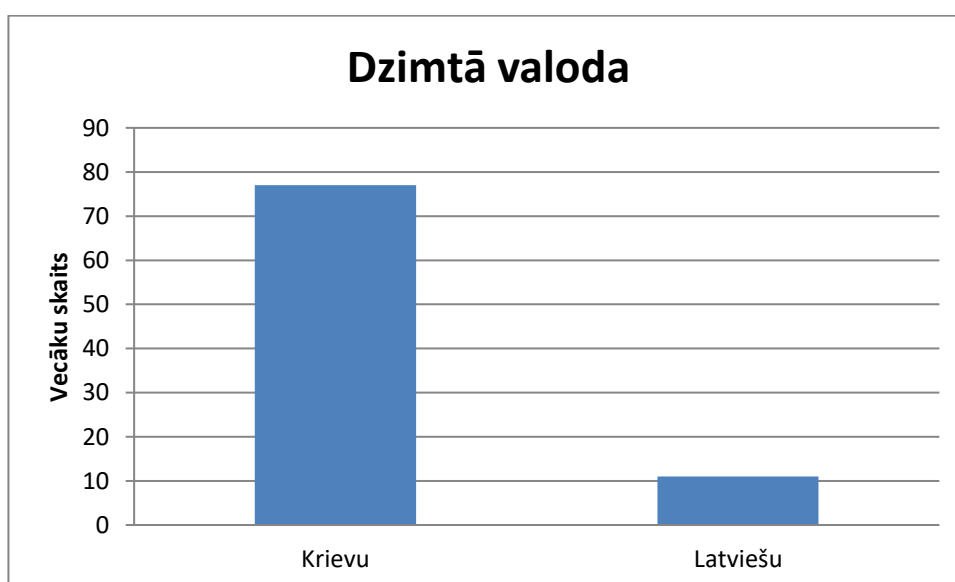
Pirmais jautājumu bloks sastāv no pieciem jautājumiem par pašiem vecākiem - par viņu dzimumu, vecumu, izglītību, dzimto valodu, lai saprastu kāpēc daži vecāki var palīdzēt bērniem mājās, toties citi nevar. Veicot pētījumu, maģistra darba autore pamanīja, ka ne visi vecāki atbildējuši uz visiem jautājumiem pilnīgi, daži jautājumi palikuši bez atbildēm, un tas ir saprotams, katram ir izvēle un šīs anketas aizpildīšana bija pēc brīvprātības principa.

Atbildot uz pirmo anketas jautājumi (skat. 4.1. att.), kura mērķis bija uzzināt vecāku dzimumu, tika konstatēts, ka 81 no respondentiem ir sievietes, bet 7 respondenti vīrieši. Tas nozīmē, ka vecāki, kuri vairāk pievērš uzmanību skolēnu skolas gaitām ir mātes un vecmāmiņas (bērnu aizbildņi).

4.1. attēls. Vecāku dzimums

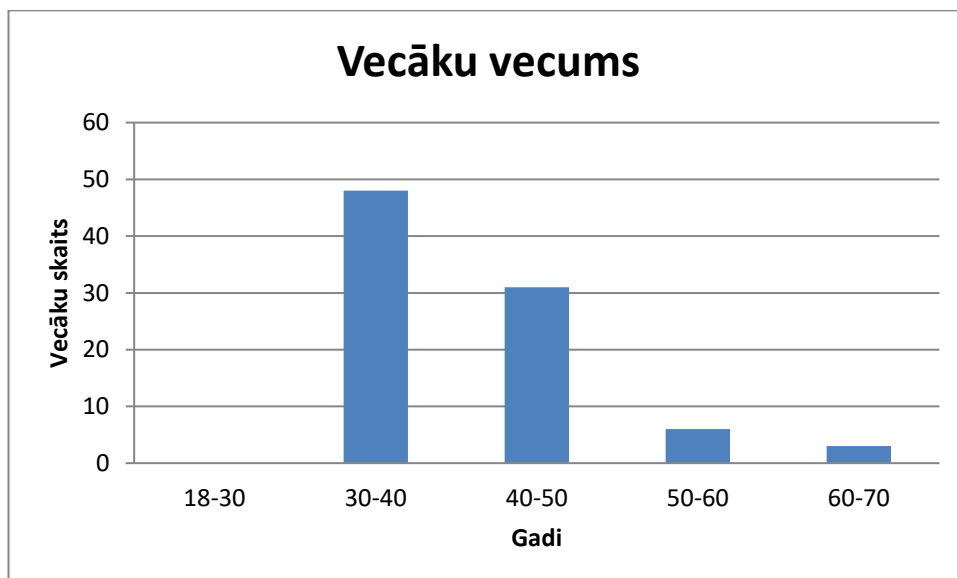
Atbildot uz otro anketas jautājumu (skat 4.2. att.), kura mērķis bija uzzināt vecāku dzimto valodu, tika konstatēts, ka 77 vecākiem dzimtā valoda ir krievu, bet 11 vecākiem dzimtā valoda ir latviešu valoda. Tas rosina izdarīt secinājumus, ka ne visi vecāki, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, spēj pilnvērtīgi palīdzēt saviem bērniem ar mājasdarbiem, kuri ir latviešu valodā, un tādu vecāku ir lielākā daļa.

4.2. attēls. Vecāku dzimtā valoda

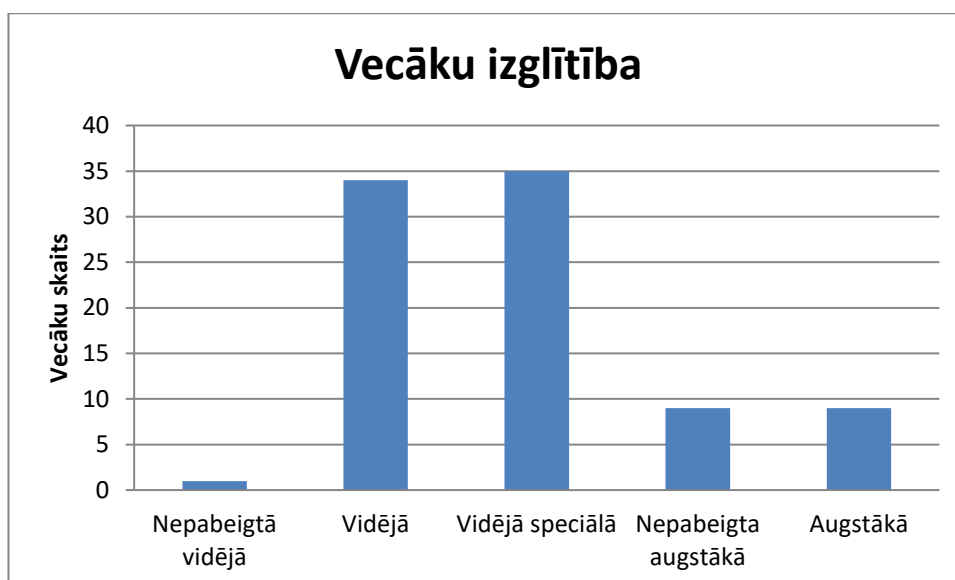
Trešā jautājuma (skat. 4.3. att.) mērķis bija uzzināt vecāku vai aizbildņu vecumu, lai konstatētu, kā vecāki spēj palīdzēt saviem bērniem mācīšanās procesā, ņemot vērā modernās tehnoloģijas. No 4.1.3.attēla var redzēt, ka 48 respondentu vecums ir no 30 līdz 40 gadiem, 31

respondentam - 40-50 gadi, 6 respondentiem - 50-60 gadi, un 3 respondentiem ir 60-70 gadi. No šīm atbildēm var secināt, ka respondentu vecums atšķiras, un tiem vecākiem vai aizbildņiem, kuriem ir vairāk nekā 50 gadi, un kuru nodarbošanās nav saistīta ar izglītību, ir grūti pielāgoties mūsdienu izglītības mācību programmai.

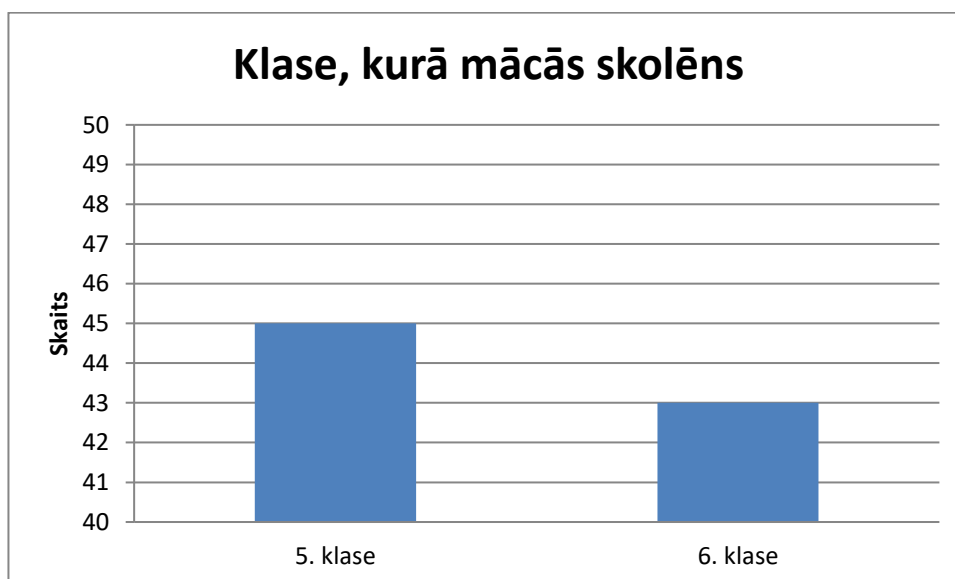
4.3. attēls. Vecāku vecums

Ceturtnā jautājuma (skat. 4.4. att.) mērķis bija uzzināt vecāku izglītību, lai saprastu, cik no viņiem spēj palīdzēt saviem bērniem mājās ar mājas darbiem. Kā var redzēt no 4.1.4. attēla, tad vienam no respondentiem ir nepabeigtā vidējā izglītība, kas liecina par to, ka viņš daļēji vai pilnīgi nevar palīdzēt savam bērnam. 34 respondentiem ir vidējā izglītība, 35 respondentiem ir vidējā speciālā, 9 respondentiem ir nepabeigtā augstākā izglītība un 9 respondentiem ir augstākā izglītība. Lielākā daļa vecāku ir ar vidējo izglītību, neliels daudzums ar augstāko izglītību, kas liecina par to, ka šie vecāki spēj palīdzēt saviem bērniem, it sevišķi pamatskolā, kur mācību programma vēl nav tik sarežģīta kā vidusskolā.

4.4. attēls. Vecāku izglītība

Atbildot uz piekto jautājumu (skat. 4.5. att.), kura mērķis bija uzzināt kurā klasē mācās respondentu bērns, tika secināts, ka vecāku skaits, pēc skolēnu klasēm ir līdzīgs. 5. klasē mācās 45 skolēni, 6. klasē mācās 43 skolēni. Vecuma grupa ir līdzīga. Atšķirība ir tāda, ka dažiem skolēniem pēc ceturrtās klases ir jauns klases audzinātājs, bet dažiem skolēniem, līdz sestajai klasei, ieskaitot, klases audzinātājs nav mainījies no pirmās klases.

4.5. attēls. Klase, kurā mācās skolēns

Otrais jautājumu bloks sastāv no 16 jautājumiem par vecāku sadarbību ar skolu, ar skolotājiem, viņu vēlmi sadarboties un problēmām, ar kurām viņi var sastapties sadarbības laikā, par vecāku palīdzību saviem bērniem mācīšanās procesā mājās, kā arī jautājumi par

skolēnu mācību motivāciju. Šajā blokā ir atvērtie jautājumi, kuros ir prasīts atbildēt saviem vārdiem, vecākiem dalīties ar savu pieredzi un saviem uzskatiem.

Atbildot uz pirmo jautājumu, kura mērķis bija noskaidrot vecāku viedokli par to, no kā, pēc viņu domām, ir atkarīgi skolēnu panākumi skolā, var redzēt (skat. 4.1. tabula), ka visvairāk respondentu izvēlējās atbildi, kas kā ļoti nozīmīgu atzīst skolotāja profesionalitāti (74 respondenti), tad nākamo kā ļoti nozīmīgo izvēlējās skolēna vēlmi mācīties (67 respondenti), trešajā vietā ir sadarbība skolotājs-bērns-vecāki (58 respondenti), ceturtajā vietā ir skolotāja attieksme (48 respondenti), piektajā vietā ir paša skolēna spējas (44 respondenti), sestajā vietā ir vecāku palīdzība (33 respondenti). Divi respondenti ierakstīja savus variantus: skolēna panākumi ir atkarīgi no mācību konsultācijām un skolas vides, ko atzīmējuši par ļoti nozīmīgiem. Kā nozīmīgu faktoru skolēnu panākumu gūšanā skolā, 26 respondenti atzīmējuši skolotāju attieksmi pret bērnu. No tā var secināt, ka pēc vecāku domām, visnozīmīgākais, no kā ir atkarīgi skolēna panākumi skolā un vēlme mācīties ir skolotāja profesionalitāte. Ja skatīties uz attēla grafisko stabiņu “Kopā par nozīmīgiem”, tad var redzēt, ka 84 respondenti atzīmējuši par nozīmīgu skolotāja profesionalitāti, 83 respondenti – skolotāja attieksmi pret bērnu, 82 respondenti – skolēna vēlmi mācīties. Vismazāk respondentu anketās atzīmēja vecāku palīdzības nozīmīgumu. No tā var secināt, ka vecāki, galvenokārt, uzskata, ka galvenā loma izglītības procesā ir skolotājam un pašam skolēnam, bet viņu loma ir pēdējā vietā. 19 respondenti atzīmēja, ka nezina, kā atbildēt uz piedāvāto variantu “no vecāku palīdzības”. Liela daļa no vecākiem neizdomājas par to cik viņiem pašiem ir liela nozīme skolēnu mācību motivācijas sekmēšanā un tiešu palīdzību mācību procesā. Pie ļoti nozīmīgiem un vairāk nozīmīgiem nekā nenozīmīgiem trīs respondenti piebilda “no konsultācijām, no attiecībām ar klasesbiedriem, no skolas vides”.

Vecāku viedoklis par to, no kā ir atkarīgi skolēna panākumi skolā

	Ļoti nozīmīgi	Nozīmīgi	Vairāk nozīmīgi nekā nenozīmīgi	Kopā par nozīmīgiem	Nezinu kā atbildēt	Vairāk nenozīmīgi nekā nozīmīgi	Nenozīmīgi	Vispār nenozīmīgi
No paša skolēna spējām	44	14	15	73	12	3		
No skolēna vēlmes mācīties	67	15		82	3		3	
No vecāku palīdzības	33	15	20	68	19	1		
No skolotāja profesionalitātes	74	7	3	84	3	1		
No skolotāja attieksmes pret bērnu	48	26	9	83	2	2		1
No sadarbības: skolotājs-bērns-vecāki	58	14	5	77	10	1		
Cits: no konsultācijām	1							
Cits: no attiecībām ar klasesbiedriem			1					
Cits: no skolas vides	1							

Otrā jautājuma mērķis bija noskaidrot, kā un cik bieži vecāki palīdz saviem bērniem pildīt mājas darbus. Maģistra darba autore kā galveno kritēriju secinājumiem ņēma katras atbildes maksimālo respondentu skaitu uz katru no jautājumiem. Kā var redzēt (skat. 4.2. tabula), lielākā daļa vecāku dažreiz klausās stāstus vai lasa kopā ar bērniem grāmatas. Atbildi “nekad” neatzīmēja neviens no respondentiem. 49 respondenti atzīmējuši, ka vienmēr skaidro bērniem, ka zināt priekšmetu ir svarīgi, bet “nekad” neatzīmēja neviens no respondentiem. 52 respondenti kopā ar saviem bērniem apmeklēja izstādes, pulciņus, attīstošus pasākumus, bet 12

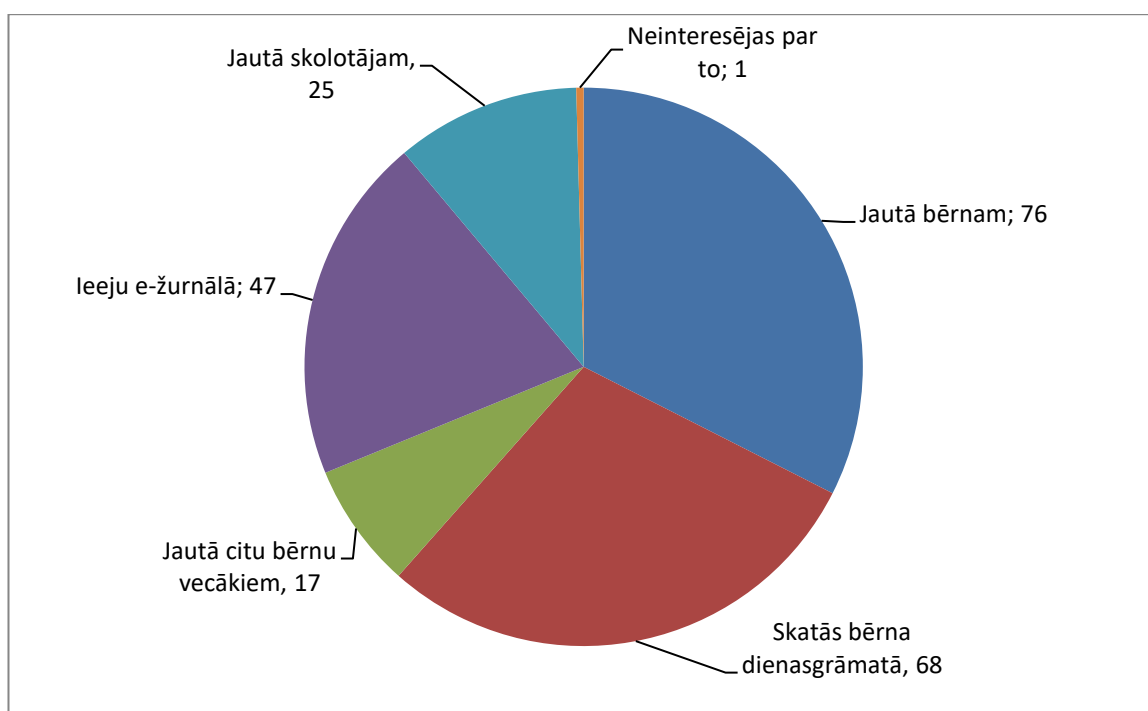
respondenti atzīmējuši, ka nekad neapmeklēja izglītojošus pasākumus. Savukārt, 57 vecāki atzīmējuši, ka nekad nemeklēja speciālistus, kuri palīdzēs skolēniem saprast mācību saturu. Lielākā daļa respondentu 64 vecāki atzīmēja, ka konsultējas ar skolotāju, kurš māca mācību priekšmetu viņu bērniem, bet 6 vecāki nekonsultējas nekad. 63 respondenti, jeb lielākā daļa, vienmēr izskaidro nesaprotamo uzdevumu vai tēmu, bet bērns to patstāvīgi pilda. 53 vecāki atzīst, ka dažreiz pārbauda katru skolēna atrisināto uzdevumu, 28 vecāki, ka to dara vienmēr, bet 5 vecāki to nedara nekad. No šī jautājuma atbildēm var secināt, ka bieži vien vecāki patstāvīgi cenšas skaidrot saviem bērniem mācību materiālu, attīstīt skolēnus vispusīgi, apmeklējot attīstošus pasākumus. Ne vienmēr, bet dažreiz lielākā daļa vecāku konsultējas ar skolotājiem, bet daži skolēnu vecāki to nedara nekad.

4.2. tabula

Kā un cik bieži vecāki palīdz saviem bērniem pildīt mājas darbus

	Vienmēr	Dažreiz	Nekad
Klausāmie vai lasām kopā grāmatas, stāstus	34	54	
Skaidroju, ka zināt mācību priekšmetu ir svarīgi	49	38	
Apmeklējam kopā izstādes, pulciņus, attīstošus pasākumus	22	52	12
Atrodu papildus nodarbības ar attiecīgās sfēras profesionāli	9	21	57
Konsultējos ar skolotāju, kurš māca bērnu	17	64	6
Skaidroju nesaprotamo tēmu/uzdevumu, bet bērns risina	63	25	
Pārbaudu katru atrisināto uzdevumu	28	53	5
Cits: mācu atrast informāciju internetā		1	

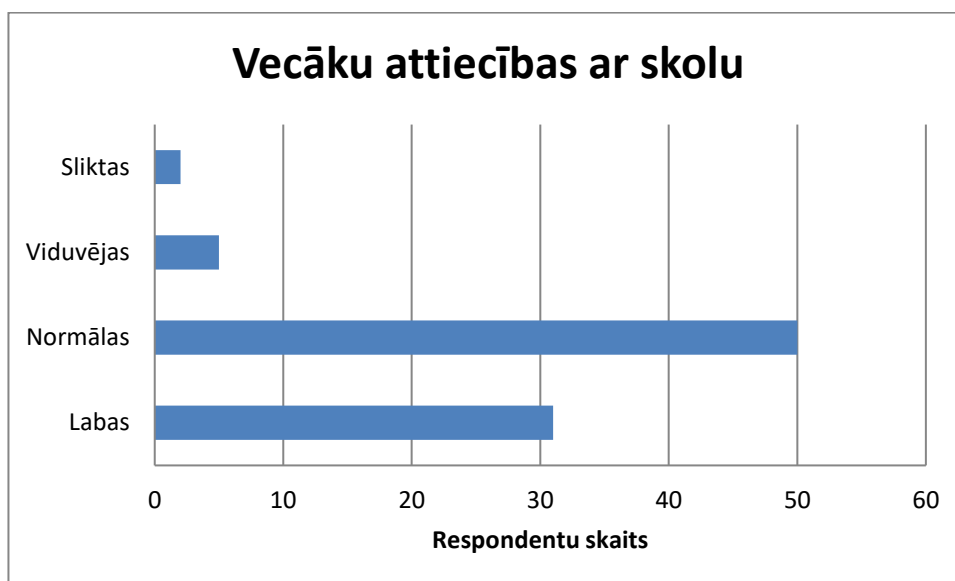
Trešajā jautājumā, kura mērķis bija uzzināt no vecākiem, kur viņi iegūst informāciju par pasākumiem skolā. Atbildējuši visi vecāki (skat 4.6. att.). 76 atbildēs – vecāki jautā bērniem par jaunumiem, 68 atbildēs - vecāki skatās bērnu dienasgrāmatās, 47 atbildēs – skatās e-žurnālā, 25 atbildēs, ka vecāki jautā skolotājiem, 17 atbildēs, ka jautā citu bērnu vecākiem. Viens respondents atbildēja, ka neinteresējas ar skolas pasākumiem. Vecākiem bija iespējams izvēlēties vairākus atbilžu variantus. Secinājums, ka informāciju par skolas gatavotajiem pasākumiem vecāks vispirms iegūst komunicējoties ar bērnu, tad dienasgrāmatu un e-žurnāla izpēte, skolotājs un tikai tad citi vecāki.

4.6. attēls. Kā vecāki uzzina par skolas pasākumiem

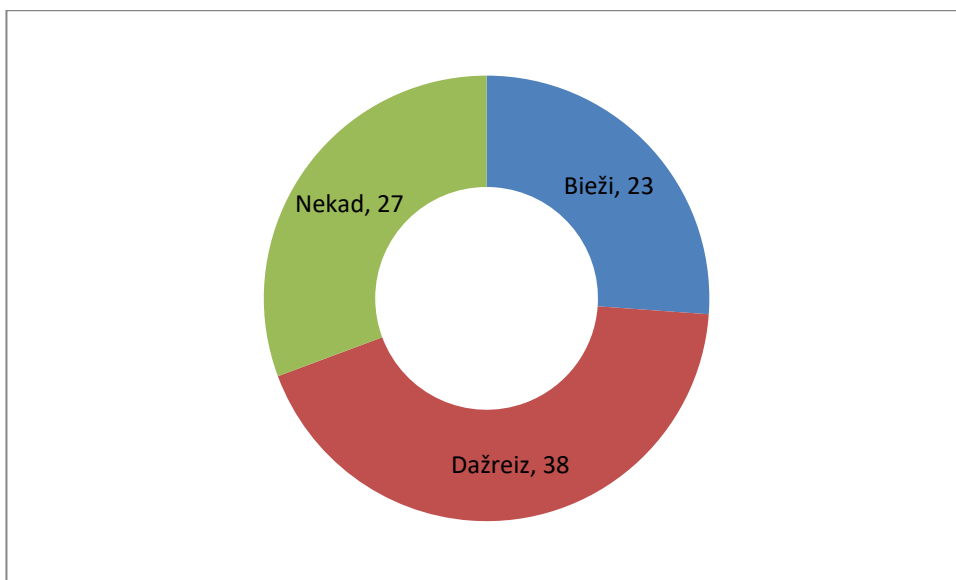
Ceturtajā jautājumā piedāvāti atbilžu varianti, un lūgums vecākiem komentēt savu izvēli (skat. 4.7. att.). Mērķis bija uzzināt kā vecāki vērtē savas attiecības ar skolu un pamatot savu atbildi. Diviem no respondentiem ir sliktas attiecības ar skolas pārstāvjiem, un viņi to komentē sekojoši: “neinteresanti priekšmeti, garlaicīgi klausīties, nesaprotami”. Pieciem respondentiem ir viduvējas attiecības, kuras viņi nekomentēja. 50 respondentiem ir labas attiecības, kurus komentēja sekojoši: “no skolotājiem var saņemt jebkādu informāciju, droša skola”. 31 respondentam ir labas attiecības ar skolu, un viņu komentāri par savu atbildi ir šādi: “vecāki paši pabeiguši šo skolu, aktīvi piedalās klases un skolas dzīvē, meklē kompromisus ar skolotājiem problēmsituācijās, nāk uz sapulcēm, uztur regulāru kontaktu ar klases audzinātāju, labi skolotāji, moderna skola, daudz interešu izglītības pulciņu, palīdzu

skolotājam organizēt klases pasākumus”. Var secināt, ka vecāki uzskata, ka viņiem ir labas attiecības ar skolu, tomēr daži no vecākiem savās atbildēs, īpaši akcentēja un par nozīmīgiem uzskata - skolas telpu, skolotājus un sakārtotu mācību vidi.

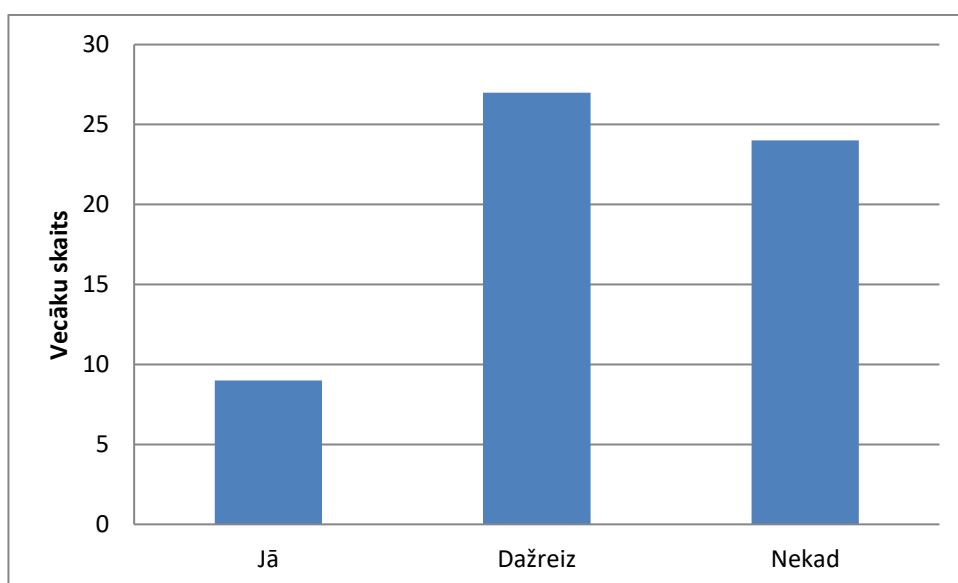
4.7. attēls. Vecāku viedoklis par viņu attiecībām ar skolu

Piektā jautājuma mērķis bija noskaidrot cik bieži vecāki paši ir iniciatori un uzsāk sadarbību ar skolu. Komentējot savu atbildi (skat. 4.8. att.) 38 vecāki atbildējuši, ka dažreiz ir iniciatori sadarbībā ar skolu, komentējot to “apmeklēju skolas pasākumus, palīdzu organizēt svētkus klasē, palīdzu izdalīt grāmatas gada sākumā”. 23 vecāki atzīst, ka bieži ir iniciatori sadarbībā ar skolu, viņu komentāri ir sekojoši: “esmu skolas pašpārvaldē, palīdzu organizēt pasākumus skolā, organizēju svētkus klasē, pirku Dzimšanas dienas dāvanas, braucu kopā ar klasi ekskursijās, veidoju rotājumus skolai un klasei”. Gandrīz trešā daļa vecāku atzīst, ka nekad nesadarbojas ar skolu. Pēc sniegtajām atbildēm var secināt, ka lielāka daļa vecāku piedalās skolas dzīvē, un ir apmierināti ar savstarpējo sadarbību.

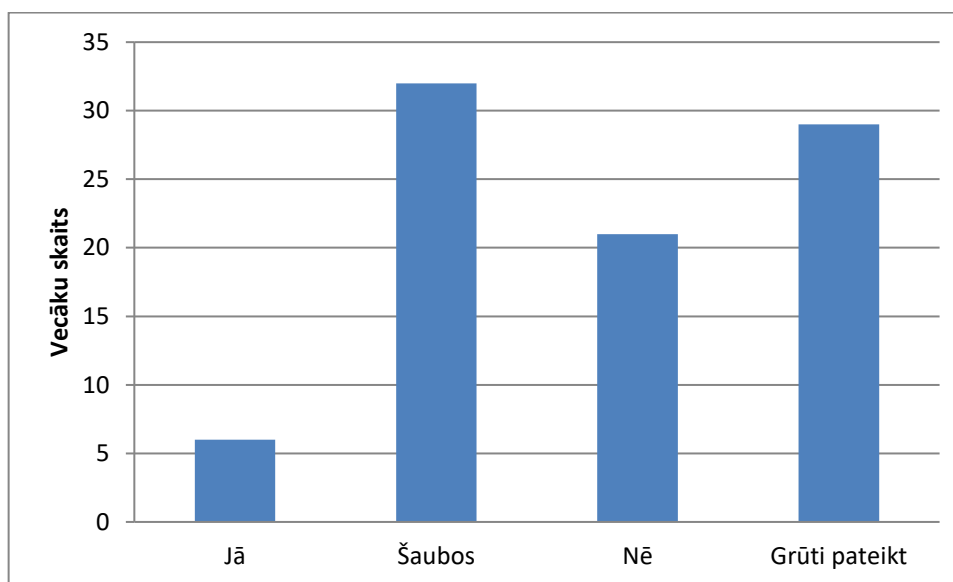
4.8. attēls. Cik bieži vecāki ir iniciatori sadarbībā ar skolu?

Sestajā jautājumā, kura mērķis bija noskaidrot, ja vecāki izrāda iniciatīvu, tad vai viņu viedoklis tiek ņemts vērā vai nē. Kā var redzēt (skat. 4.9. att.), visi vecāki nav atbildējuši uz šo jautājumu vispār un tika saņemtas 60 atbildes. 9 respondenti ir atbildējuši, ka viņu viedoklis tiek ņemts vērā, 27 respondenti – ka viņu viedoklis dažreiz tiek ņemts vērā, bet 24 respondenti – ka viņu viedoklis netiek ņemts vērā. Komentāru pievienoja tikai viens respondents, kuru viedoklis tiek ņemts vērā “cenšamies ar skolotājiem nonākt pie viena risinājuma”. Var secināt, ka liela daļa vecāku uzskata, ka viņu viedoklis neko nenožīmē un tas neko neizmainīs.

4.9. attēls. Vai vecāku viedoklis tiek ņemts vērā, ja viņi izrāda iniciatīvu?

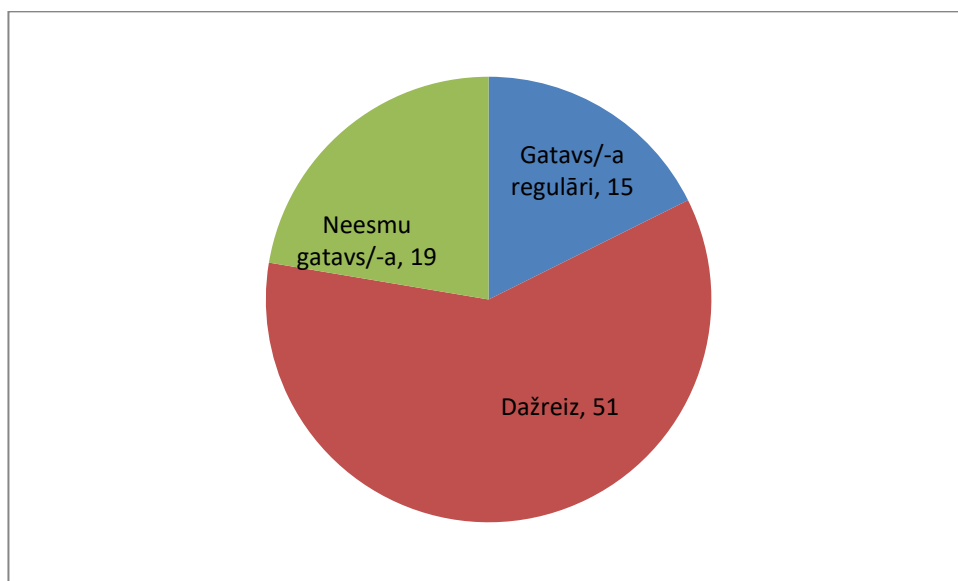
Septītā jautājuma mērķis bija uzzināt vecāku viedokli par to, vai viņi uzskata, ka aktīvi piedaloties skolas dzīvē, viņu bērni ātrāk attīstītos un labāk mācītos (skat. 4.10.att.)? Seši vecāki atbildējuši, ka jā, pamatojot savu viedokli sekojoši: “bērns jutīsies pārliecināti, bērns jutīsies vajadzīgs”. Lielākā daļa respondentu šaubās, ka tas ir saistīts viens ar otru, tādu respondentu ir 32, viņu viedoklis šāds: “vecāku līdzdalība skolas dzīvē nav pamats skolēna sekmībai”. 21 respondents atzīmējuši, ka nē, viņu sadarbība nav saistīta ar skolēnu sekmību un attīstību, viņu pamatojums ir “vecāki palīdz tikai ar mācībām mājās”. 29 vecākiem grūti pateikt, jo, kā daži no viņiem minējuši: “ka neiesaistās skolas dzīvē, tāpēc nezina kas un kā notiek”. Var secināt, ka lielākā daļa vecāku ir pārliecināti, ka viņu iesaistīšanās skolas dzīvē labvēlīgi neietekmē skolēnu mācību sasniegumus un viņa attīstības līmeni. Daudzi vecāki neiesaistās skolas dzīvē, tāpēc viņiem ir grūti par to spriest.

4.10. attēls. Vecāku viedoklis par to, vai viņu aktīvā sadarbība ar skolu palīdzētu viņu bērnam labāk attīstīties un mācīties?

Astotajā jautājumā mērķis bija uzzināt vecāku apņēmību sadarboties ar skolu, vai viņi ir gatavi sadarboties regulāri, vai gatavi sadarboties dažreiz, vai nav gatavi to darīt. Lielākā daļa vecāku atbildēja (skat. 4.11.att.), ka tikai dažreiz vēlētos sadarboties ar skolu, tādu vecāku ir 51, un viņi to pamato sekojoši: “mazs bērns, darbs, nezinu kā palīdzēt, mācības augstskolā”, daudziem kā galvenais iemesls ir darba grafiks. Ar skolu nav gatavi sadarboties 19 respondenti, kuri, galvenokārt, akcentē to, ka viņu darba grafiks pilnīgi nesakrīt ar bērna skolas gaitām, vai nu viņi ir vientuļie vecāki, kuriem jānodrošina ģimenes finansiālā stabilitāte. Tikai mazākā daļa respondentu atzīmējuši, ka gatavi regulāri sadarboties ar skolu,

tādu ir 15, viņi min ka var sadarboties jebkurā brīdī, jo nestrādā, strādā vai vakaru maiņā. Var secināt, ka lielāka daļa vecāku nevis nevēlas, bet nevar atrast brīvo laiku, jo jāstrādā.

4.11. attēls. Vecāku gatavība sadarboties ar skolu.

Devītajā jautājumā mērķis bija uzzināt, kādas vecāku un skolas sadarbības formas vecākiem šķiet vissvarīgākās. Vecākiem ir dota iespēja atzīmēt piedāvātos variantus pēc svarīguma. Kā var redzēt (skat. 4.3. tabulu), lielākais respondentu skaits pirmajā vietā ievietoja individuālās pārrunas ar skolotāju pa telefonu, tā atbildējuši 67 vecāki. Otrajā (45 respondenti) un trešajā (28 respondenti) vietā – individuālās pārrunas ar skolotāju klātienē. Ceturtajā (36 respondenti) un piektajā (28 respondenti) vietā vecāki ielika informācijas saņemšanu skolēna dienasgrāmatā un e-žurnālā. Sestajā vietā ir dalība pasākumos: konkursos, svētkos, ekskursijās u.c. (36 respondentu). No šīm atbildēm var secināt, ka vecāki uzskata tikšanās un pārrunas ar mācību priekšmetu skolotājiem par svarīgākām sadarbības formām, par mazsvarīgākām – skolēnu dienasgrāmata, e-žurnāls. Pēdējā vietā, kas nav svarīgi, – dalība skolas un klases pasākumos.

Kādas formas pēc vecāku domām ir svarīgas

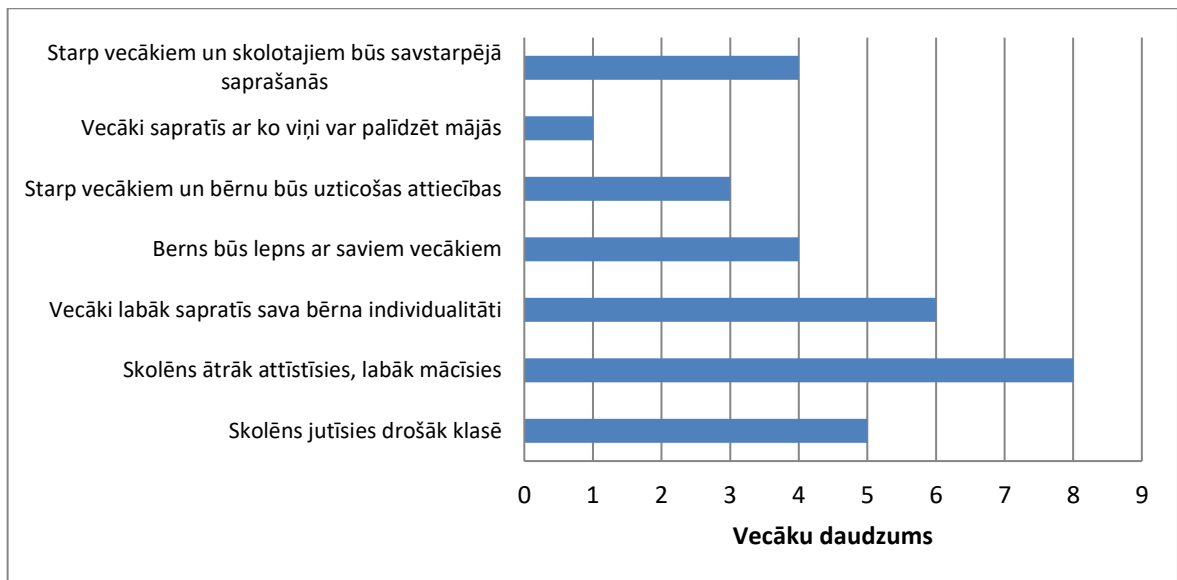
	Vissvarīgākā	Otrā pēc svarīguma	Trešā pēc svarīguma	Ceturrtā pēc svarīguma	Piektā pēc svarīguma	Sestā pēc svarīguma
Vecāku sapulču apmeklēšana	3	10	11	15	25	24
Individuālās pārrunas tiekoties ar skolotāju	67	21				
Individuālās pārrunas ar skolotāju pa telefonu	14	45	28	1		
Dalība pasākumos (svētki, konkursi, ekskursijas u.c.)		2	13	20	17	36
Dalība skolas/klases vecāku komitejā		8	19	16	18	27
Informācijas saņemšana dienasgrāmatā vai ē-žurnālā	4	2	17	36	28	1

Desmitajā jautājumā vecāki tika lūgti atbildēt par viņu iespējam sadarbīties ar skolotājiem. Uz šo jautājumu atbildēja vismazāk vecāku, un tie, kuri atbildēja, kā galveno atzīmēja jau piedāvāto atbilžu variantu, 22 respondenti – individuālās tikšanās ar skolotāju, kā otru pēc svarīguma atzīmēja 17 respondenti - sarunas pa telefonu, divi respondenti pieminēja vecāku anketas, viens no respondentiem atzīmēja satikšanos ar skolotāju kopā ar bērnu. Trīs respondenti pierakstījuši savu variantu: skolotāju atskaite dienasgrāmatā par skolēnu

veiksmēm un neveiksmēm nedēļas laikā, interneta vietnes izveidošana vienai klasei un klases audzinātājam. Var secināt, gandrīz puse no vecākiem nevar izvēlēties no piedāvātajiem variantiem, un nevar atrast sev piemēroto saziņas metodi, jo līdz šim nav aizdomājusies par sadarbību ar skolotājiem.

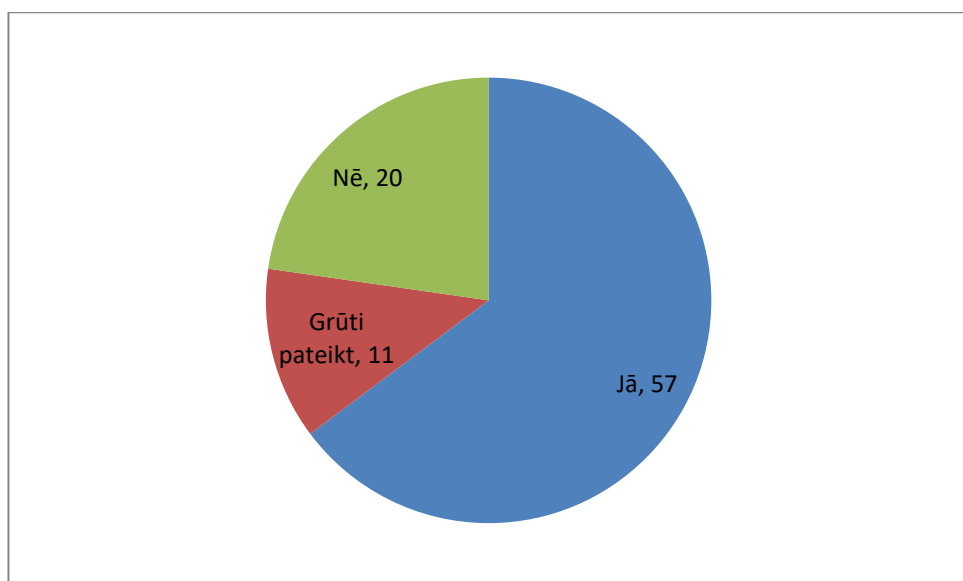
Uz vienpadsmito jautājumu atbildēja gandrīz puse no respondentiem – 49 cilvēki. Gandrīz visi no tiem vecākiem, kuri atbildējuši uz šo jautājumu, izvēlējās kādu no piedāvātiem variantiem, daži pierakstīja savu. 46 vecāki ir pārliecināti, ka skolotājam jāpalīdz atrast atbildes uz skolēna jautājumiem, 38 vecāki ir atzīmējuši, ka skolotājam jānodrošina ieteikumi, ja skolēnam kaut kas nesanāk, 27 vecāki uzskata, ka skolotājam jāsaņem ar skolēnu ar smaidu, viens respondents atzīmēja, ka skolotājam jāstāsta par izglītības sistēmu un skolotāja darbu, divi vecāki pierakstījuši savus variantus: “skolotājam jājautā skolēnam katru dienu kā bērns jutās, jo bieži vien bērni klusē un neko nestāsta, skolotājam ir jānosauc bērna vārds sarunas laikā”. No vecāku atbildēm var secināt, ka vecāki grib, lai skolotājs palīdzētu skolēniem atrisināt problēmu situācijās, ko minējusi lielākā daļa respondentu kā galveno, kā arī kā vienu no galvenajiem atzīmējuši, ka skolotājam jānodrošina ieteikumi skolēniem, kad viņiem tas ir nepieciešams.

Divpadsmitā jautājuma mērķis bija uzzināt vecāku domas, kas, viņuprāt, mainīsies skolēnu skolas gaitā, ja vecāki aktīvi sadarbosies ar skolu. Uz šo jautājumu atbildēja tikai 31 respondents (skat. 4.12. att.), kas liecina par to, ka daudzi vecāki nepieņem tādu faktu, ka viņu sadarbība ar skolu ietekmē viņu bērnu atrašanās un mācīšanās skolā. Astoņiem vecākiem šķiet, ka viņu bērns ātrāk attīstīsies un labāk mācīsies. Sešiem vecākiem liekas, ka viņi varēs labāk saprast viņu bērna individuālās pazīmes. Pieci respondenti uzskata, ka skolēns jutīsies drošāk klasē. Pa četriem respondentiem ir pie atbilžu variantiem: starp vecākiem un skolotājiem būs savstarpējā saprašanās un bērns būs lepns par saviem vecākiem. Tikai viens no respondentiem atbildēja, ka vecāki sapratīs, ar ko viņi var palīdzēt mājās. Var secināt, ka tie vecāki, kuri atbildēja uz šo jautājumu, ir pārliecināti, ka viņu sadarbība ar skolu un skolotājiem labvēlīgi ietekmē viņu bērnu, palīdz viņam justies droši, būt pārliecinātam un būt lepnam par savu ģimeni, kā arī labāk mācīties.

4.12. attēls. Kas pēc vecāku domām mainīsies skolēnu skolas gaitā, ja vecāki aktīvi sadarbosies ar skolu.

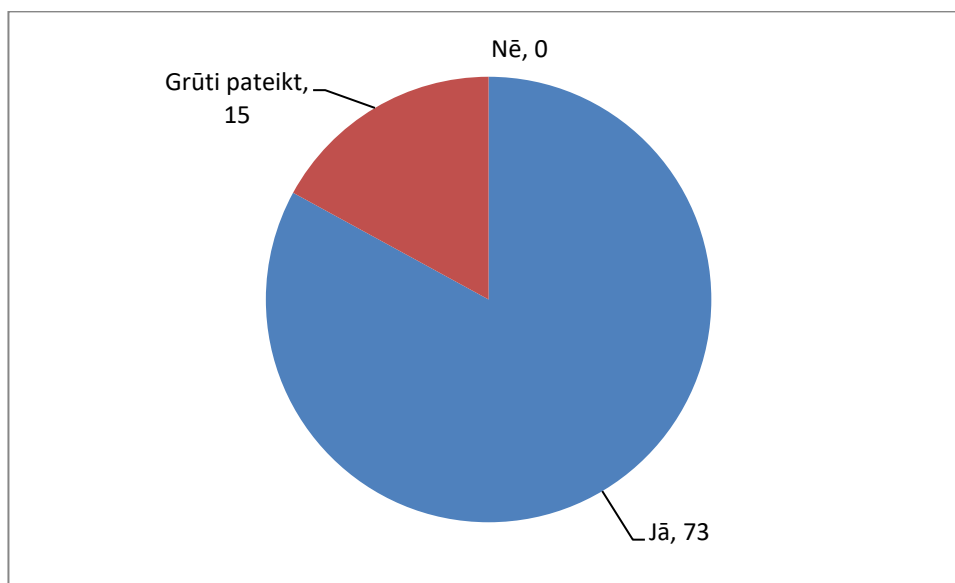
Trīspadsmitā jautājuma mērķis bija uzzināt vecāku viedokli par to, vai viņiem ir jāmotivē skolēni mācīties, vai tas tomēr nav viņu pienākums. Ka vecākiem ir jāmotivē bērni, uzskata 57 respondenti (skat. 4.13. att.), noliedza šo faktu 20 cilvēki, bet 11 respondentiem ir grūti pateikt. No vecāku atbildēm var secināt, ka lielākā daļa vecāku uzskata, ka viņiem ir jāmotivē savi bērni, tomēr daudz vecāku to noliedz, kas liek domāt par to, ka šie vecāki nemotivē arī savus bērnus, jo neuzskata to par vajadzīgu.

4.13. attēls. Vecāku domas par to, vai viņiem ir jāmotivē savi bērni mācīties

Uz četrpadsmito jautājumu atbildēja tikai tie vecāki, kuriem trīspadsmitajā jautājumā ir atzīmēts “Jā”, kuri uzskata, ka vecākiem ir jāmotivē savi bērni mācīties. Šī jautājuma mērķis bija uzzināt, ar kādām metodēm vecāki var motivēt savu bērnu mācīties mājās. No 57 respondentiem, 54 izvēlējās atbildes no piedāvātiem atbilžu variantiem: 25 respondenti – “uzslavēt par nelieliem sasniegumiem mācīšanās procesā”, 32 respondenti izvēlējās “mācāmie jaunu mācību tēmu kopā ar enciklopēdiju, interneta palīdzību”, 6 respondenti izvēlējās “kad bērns saņem labu atzīmi, pērkam viņam kaut ko”. Trīs respondenti piedāvāja savus variantus: “ļauju ilgi skatīties televizoru, spēlējam kopā galda spēles, sportojam kopā”. No šīm atbildēm var secināt, ka vairākums vecāku zina, kā motivēt savus bērnus un ar kādām metodēm to vislabāk darīt.

Piecpadsmitā jautājuma mērķis bija uzzināt vecāku viedokli par to, vai skolotājiem ir jāmotivē skolēni mācīties. Šeit (skat. 4.14. att.) nav neviena respondenta, kurš atbildētu, ka skolotājam nav jāmotivē skolēni mācīties. Atbildi *grūti pateikt* ir izvēlējušies 15 respondenti, bet 73 respondenti, lielākā daļa vecāku, atzīmēja, ka skolotājiem ir jāmotivē bērni mācīties. Šie rezultāti parāda, ka vecāki saprot, ka skolēnu jāmotivē, un, pēc viņu domām, galvenais cilvēks, kuram tas jā dara, ir skolotājs.

4.14. attēls. Vecāku domas par to, vai skolotājiem ir jāmotivē bērni mācīties

Uz sešpadsmito jautājumu atbildēja tikai tie vecāki, kuriem piecpadsmitajā jautājumā ir atzīmēts “Jā”, kuri uzskata, ka skolotājiem ir jāmotivē savi bērni mācīties. Šī jautājuma mērķis bija uzzināt, ar kādām, pēc vecāku domām, metodēm skolotāji var motivēt bērnus mācīties skolā. Ka skolēnam jāmotivē skolēnu mācīties, atbildēja 73 vecāki, bet uz šo

jautājumu atbildēja tikai 12 vecāki, jo atbilžu varianti nebija doti. Analizējot vecāku atbildes, tos var sadalīt trīs grupās: skolotājam jābūt laipnam un smaidīgam, sadarbojoties ar skolēnu; skolēns jāuzslavē un jānomierina par neveiksmēm; skolotājam jāveido mācību priekšmeta saturs tā, lai tās būtu saskaņots ar mūsdienu skolēna dzīvi.

4.3. Sākumizglītības skolotāju intervēšanas rezultāti

Maģistra darba autore piedāvāja 9 sākumizglītības skolotājiem atbildēt uz septiņiem jautājumiem. Intervijas mērķis ir uzzināt skolotāju viedokli par to, cik nepieciešama ir sadarbības veidošana starp vecākiem un skolotājiem, vai šī sadarbība var ietekmēt skolēnu mācību motivāciju. Respondenti nevarēja argumentēti pamatot katra jautājuma atbildi. Atbildes tika tulkotas no respondentu dzimtās valodas (krievu).

1. Kāpēc, pēc Jūsu domām, ir nepieciešama sadarbība starp vecākiem un skolotāju?

Viens skolotājs neuzskata, ka šī sadarbība ir nepieciešama, pamatojot to ar vecāku neprofesionalitāti. Astoņi skolotāji pieņem, ka šī sadarbība ir nozīmīga. Nozīmīga ir tāpēc, ka: “bērns zinās, ka viņu vēro; vecāki spēj pilnvērtīgi palīdzēt bērnam mājās; vecāki zinās, ka skolotājs cenšas no visiem spēkiem iemācīt viņu bērniem mācību materiālu”.

2. Pēc Jūsu domām, mūsdienu vecāki ir gatavi veiksmīgai sadarbībai ar skolotājiem? Komentējiet, lūdzu, savu viedokli.

Seši no respondentiem atbildēja, ka mūsdienu vecāki nav gatavi sadarbībai ar skolotāju, argumentējot to: “viņi ir pārāk jauni, lai saprastu izglītības sistēmu; viņus interesē tikai kādas atzīmes ir skolēnam, bet negrib viņam palīdzēt mācīties; ir daudz vientuļu vecāku, kuriem daudz jāstrādā; tādēļ, ka daudzi nezina izglītības sistēmu, viņiem ir negatīva nostāja pret skolu”. Trīs respondenti uzskata, ka vecāki vienmēr ir gatavi sadarboties un pamato: “katram vecākam interesē viņu bērna dzīve; vecāki mācās kopā ar bērniem, un viņiem tas interesē; viņi grib, lai skolēnam būtu komfortabli skolā, tāpēc sadarbojās ar skolu”.

3. Kā Jūs domājat, kāpēc skolotājs ne vienmēr pozitīvi vērtē aktīvu sadarbību ar skolēnu vecākiem?

Viena skolotāja viedoklis ir: “vecāki traucē veidot vienotu un labāku skolēnam attīstošo vidi”. Pārējiem skolotājiem ir šādi komentāri: “vecākus ir jāmāca, bet neviens to negrīb darīt; vecāki bieži nezina paši, ko vēlas; vecāku attieksme pret bērnu ir pārāk nenopietrna”. No atbildēm var secināt, ka vecāki nav profesionāļi un viņiem jāpalīdz tikt gala un saprast, kas notiek ar viņu bērnu skolā un izglītībā kopumā.

4. Jūs piekrītat apgalvojumam, ka sadarbība starp vecākiem un skolotāju labvēlīgi ietekmē skolēna mācību sasniegumus un viņa motivāciju mācīties? Pamatojiet, lūdzu, savu viedokli.

Uz šo jautājumu astoņi respondenti atbildēja, ka piekrīt apgalvojumam, bet viens, ka nepiekrīt. Tie, kuri piekrīt, pamato savu viedokli sekojoši: “bērns jutās novērots; bērnam patīk, ka viņa personībai ir veltīta uzmanība; bērns pats iesaistājs šajā sadarbībā”. Tas skolotājs, kurš nepiekrīta apgalvojumam, pamato savu viedokli: “ja starp vecākiem un skolotāju ir konflikts un skolēns to visu redz, tad viņam jebkāda motivācija mācīties pazūd.

5. Kā šī sadarbība var kaitēt skolēna mācību sasniegumiem un viņa motivācijai?

Septiņi skolotāji neuzskata, ka šī sadarbība var kaitēt bērna motivācijai mācīties. Uz šo jautājumu atbildēja divi skolotāji, kuri uzskata, ka sadarbība starp vecākiem un skolotājiem var kaitēt skolēna mācību motivācijai. Viņu pamatojums ir sekojošs: “agresivitāte un necieņa no vecāku puses nedara bērna mācību procesam labumu; ja vecāki pārāk uzbāžas skolotājam vai bērnam skolā, neļauj bērnam pašam izpildīt mājasdarbus, projektu darbus, sagatavoties pasākumiem, bērnu motivācija pazūd”.

6. Kā Jums šķiet, vai Jūsu klases vecāki aktīvi piedalās klases un skolas dzīvē? Kā tas izpaužas?

Sešiem skolotājiem liekas, ka vecāki aktīvi iesaistās skolas un klases dzīvē, no tiem visi ir skolotāji pirmajā sākumizglītības posmā (1.-3. klase). Kā atzina skolotāji, tad vecāki: “organizē ekskursijas, palīdz organizēt klases un skolas pasākumus, iesaistās skolas projektos, palīdz sakārtot klasi, palīdz risināt konfliktus klasē”. Trim skolotājiem liekas, ka viņu skolēnu vecāki neiesaistās klases un skolas dzīvē kā sākumskolas pirmajā posmā.

7. Miniet, lūdzu, pēc Jūsu domām, pozitīvu sadarbības piemēru starp skolēnu vecākiem un skolotāju, ņemot vērā savu pieredzi.

Uz šo jautājumu atbildēja visi skolotāji, uzskaitot šādus piemērus: “vecāki nekad neaizmirst par skolotāju dzimšanas dienām; vecāki paši organizē visas ekskursijas, visus brīdinot tikai nedēļu pirms ekskursijas; vecāki paši gatavo ēdienus svētkiem un klāj galdus; palīdz rotāt klases telpu pirms svētkiem un sakārtot pēc svētkiem; piedalās visos konkursos ar klasi; raksta nedēļas atskaiti par mājas darbu pildīšanas ilgumu, grūtībām; sarakste ar vecākiem skolēnu dienasgrāmatās; visu laiku palīdz; brauc ar klasi ekskursijās, iet pārgājienos kopā ar bērniem”.

DISKUSIJA

Skolotāji un vecāki abpusēji vairo viens otru, un viņiem ir dažādas ieceres uz izglītību. Vecākiem ir svarīgi, lai skolotājs strādātu ar viņu bērnu, attīstītu viņa talantus, garīgo un emocionālo veselību. Savukārt skolotājam ir svarīgi paspēt izpildīt mācību priekšmetu standartu prasības, un viņi domā, ka vecāki palīdzēs skolēnam mājās sasaistīt teorētiskās zināšanas ar reālo pasauli. Vecākiem ir kritiska attieksme pret skolu, jo izglītības valoda viņiem nav saprotama, pašiem bijusi slikta izglītības pieredze. Kā rāda maģistra darba laikā veiktais pētījums, tad lielākā daļa vecāku, kuri piedalījās pētījumā, bija sievietes, kurām ir grūti saistīt reālās zināšanas ar mācību materiālu, ja viņa ir vientuļā māte ar dēlu. Bet, kā tika secināts, vairāk pētījumā iesaistījās mātes un vecmāmiņas (aizbildņi). Vecāku anketēšanas rezultāti parāda arī to, ka grūtības ar izglītības valodu var rasties ne tikai tāpēc, ka vecākiem pašiem ir slikta izglītības pieredze, bet arī tāpēc, ka mācību valoda ir bilingvāla (krievu un latviešu), bet dzimtā valoda ir 77 no 88 pētījuma respondentiem. Un, protams, grūtības var rasties arī vecāku vecuma dēļ. Ja ir liela atšķirība vecumos (bērnam un vecākiem), tad domāšana ir atšķirīgāka, jo mūsdienu bērniem ir viegli atrast informāciju internetā, bet cilvēkiem pēc 50 gadiem vieglāk ir atrast kaut kādu interesējošo informāciju grāmatās. Pētījuma respondentu vidū lielākai daļai vecāku ir 30 – 40 gadu, bet ir arī deviņas vecmāmiņas (aizbildņi), kuriem ir pāri 50 gadiem, trim no viņām ir vairāk par 60 gadiem. Šajā gadījumā bērnam ar vecākiem ir grūti vienoties izglītības procesa organizēšanā mājās. Bet pēc pašu vecāku domām, lielākai daļai vecāku ir normālas attiecības ar skolu, tikai vienam respondentam, kā viņš atzīst, ir sliktas attiecības ar skolu.

Kā tika minēts maģistra darba teorētiskajā daļā, tad vecāki ar zemu izglītības līmeni parasti nevar saprast, ka sadarbība starp vecākiem un skolotājiem ir nepieciešama. Vecāku anketēšanas rezultāti parāda, ka vienam respondentam ir nepabeigtā vidējā izglītība un tikai 9 respondentiem ir augstākā izglītība.

Vecāki veido savas asociācijas, sadarbojas savā starpā internetā, bet nevēlas iesaistīt savā sadarbībā skolotāju. Efektīva mācību procesa laikā visi zina, ko un kāpēc to dara, kā arī saprot katra darbības veida nozīmi. Sadarbība starp vecākiem, skolotājiem un skolēniem ir ļoti svarīga skolēnu izglītības procesa kvalitātei, un tai ir jābūt stiprai, atbalstošai un tiešai. Kā ir minēts maģistra darba ietvaros veiktajā pētījumā, tad viens aspekts, no kā ir atkarīgi skolēna panākumi skolā, pēc vecāku domām, ir sadarbība: skolotājs – bērns – vecāki.

Vecāki nezina, kā uzsākt sadarbību starp skolu un ģimeni, tāpēc viņiem nav iniciatīvas iesaistīties skolas dzīvē un sadarboties ar skolotājiem, viņi gaida, kamēr skola pirmā aicinās viņus strādāt kopā skolēnu izglītības labā. Pēc pētījuma rezultātiem var redzēt, ka gandrīz trešā daļa no visiem respondentiem nekad nesadarbojas ar skolu un vēl gandrīz trešā daļa sadarbojas dažreiz. Savukārt tikai 15 no respondentiem gatavi regulāri sadarboties ar skolu. Pēc pētījuma rezultātiem var redzēt, ka lielākā daļa vecāku kā labāko sadarbības metodi izvēlējās individuālās tikšanās ar skolotāju klātienē, kas nozīmē, ka lielākā daļa vecāku tomēr sadarbojas ar klases audzinātāju vai mācību priekšmetu skolotājiem.

Pēc teorijas analīzes tika secināts, ka skolotāji ir gatavi sadarboties ar vecākiem un palīdzēt vecākiem izglītības procesā mājās, nodrošināt internetā pieejamo informāciju par skolas dzīvi un skolēna sasniegumiem, rīkot skolotāju un vecāku vakarus, kas palīdzētu uzlabot savstarpējās attiecības un atvieglotu skolēnu izglītības procesu. Kā rāda pētījuma rezultāti, tad Latvijas skolu interneta vietnēs, pat ja ir informācija, tad tā ir ļoti maz par skolotāju un vecāku sadarbību, par palīdzību skolēniem mājās, par skolēnu motivāciju. Tas liek domāt par to, ka arī skolas personāls ne sevišķi rūpējās par vecāku un skolēnu izglītību mājās. Pēc vecāku anketēšanas rezultātiem var redzēt, ka vecāki parasti jautā saviem bērniem par notiekošo skolā, kā arī skatās skolēnu dienasgrāmatās un e-žurnālā.

Nav konkrētu likumu, kā veidot sadarbību ar katru vecāku, jo katra sadarbība ir citādāka, jo tikai piektā daļa Latvijas vecāku ir pārliecināti, ka viņu palīdzība skolēniem ir vajadzīga, un gandrīz puse vecāku no Latvijas ir pārliecināti, ka viņu viedokli skolas neieklausās. Pēc maģistra darba veiktā pētījuma rezultātiem var redzēt, ka tikai 9 vecāki no 88 vecākiem ir pārliecināti, ka viņu viedoklis tiek ņemts vērā, 27 respondenti – ka dažreiz, 24 respondenti ir pārliecināti, ka viņu viedokli nekad neņem vērā skolas darbinieki.

Vecāki ir tie, kuriem jāmotivē savi bērni mācīties, jāpierāda saviem bērniem, ka izglītība ir vērtība, jāpalīdz saprast izglītības saturu, mācību metodes, mācību literatūru, jāstāsta labi piemēri no apkārtējo cilvēku dzīves, savas ieceres par bērna nākotni. Kā rāda pētījuma rezultāti, tad vecākiem šķiet, ka skolotājam ir vairāk jāmotivē skolēni skolā, nekā viņi motivē skolēnus mājās. 73 respondenti atzīmēja, ka skolotājam ir jāmotivē skolēns mācīties, un 57 respondenti, ka vecākiem ir jāmotivē savs bērns mācīties. Ņemot vērā maģistra darba analizēto teorētisko literatūru un veikto pētījumu, var teikt, ka tikai labas sadarbības starp vecākiem un skolotājiem rezultātā skolēnu var motivēt tālākai darbībai un panākumiem, un skolēnu ir jāmotivē mācīties visiem, gan skolotājiem, gan vecākiem.

Pēc skolotāju intervijas var pateikt, ka lielāka daļa skolotāju ir pārliecināti, ka sadarbība starp vecākiem un skolotājiem ir nepieciešama, bet apgalvo arī, ka lielākā daļa mūsdienu

vecāku nav gatavi tādai sadarbībai, kā iemeslus minot vecāku vecumu (jauni), izglītības sistēmas nesaprašanu. Tomēr lielākā daļa skolēnu atbalsta savas klases vecāku sadarbību ar skolu un klasi, minot savas labās prakses piemērus. Skolotāji ir pārliecināti, ka sadarbība starp vecākiem un skolotājiem motivē skolēnu gūt labākus rezultātus, izņemot gadījumus, kad sadarbība ir negatīva. Pēc vecāku anketēšanas, kur gandrīz puse respondentu ir piekto klašu skolēnu vecāki, tiek secināts, ka viņi jau pieraduši pie klases audzinātājas, pie mācību priekšmetu skolotājiem, un vecāki vēl ir aktīvi un bieži ir iniciatori sadarbībā ar skolu. Kā parāda skolotāju intervijas rezultāti, tad var secināt, jo mazāks ir bērns, jo vairāk laika vecāki velta viņa skolas dzīvei.

Maģistra darba autore izpildīja visus maģistra darba uzdevumus un atbildēja uz visiem pētījuma jautājumiem gan teorētiskajā, gan praktiskajā darba daļās. Maģistra darba mērķis tiek sasniegts.

SECINĀJUMI

Būtiskākie maģistra darba secinājumi:

1. Galveno lomu skolas un ģimenes sadarbībā ieņem ģimenes pedagoģiskā potenciāla paaugstināšanas process, kas ir nepieciešams, lai vecāki spētu mājās nodrošināt savam bērnam produktīvu mācību procesu, kas būtu kā turpinājums viņa skolas mācību procesam.
2. Vecāki kopā ar skolotāju spēj risināt skolēna problēmas, kas saistītas ar uzvedību, audzināšanu un mācību procesu. Skolēns savukārt šajā situācijā jūtas droši, zina, ka ne skolotājiem, ne vecākiem nav vienalga par viņa nākotni, viņš spēj plānot savu nākotni, izvirzīt sev jaunus, augstus mērķus. Skolēns uzskata skolotājus un vecākus par autoritātēm, tāpēc uzlabojas disciplīna un rodas pozitīva attieksme pret skolotājiem un mācību procesu kopumā.
3. Vecākiem ir svarīgi, lai skolotājs strādātu ar viņa bērnu, attīstot viņa talantus, pielāgojot mācību programmu viņa spējam, domājot par skolēna garīgo un emocionālo veselību, bet skolotājiem ir svarīgi, iekļaujoties laikā, lai skolēns apgūtu mācību priekšmeta standarta prasības.
4. Vecāki, pat ja pašiem ir negatīvā pieredze, var motivēt savus bērnus mācīties, stāstot viņiem reālistiskus ieskatus nākotnē, minot reālus piemērus no apkārtējās pasaules, kad skolēns labi mācījās un sasniedza savus mērķus dzīvē.
5. Skolotāji, kuri saprot, kas notiek ar skolēnu, spēj izvēlēties piemērotākas mācību metodes, pielāgot izglītību konkrētam skolēnam. Skolēni, kuri ir pārliecināti, ka saņems palīdzību gan skolā, gan mājās, tiem būs lielāki mērķi, labvēlīga attieksme pret skolu, būs maz uzvedības problēmu.
6. Kad sadarbība starp skolotājiem un vecākiem ir reta vai tās nav vispār, skolēnam bieži vien rodas vēlme sasniegt augstākus rezultātus, bet bailes no neveiksmēm to kavē, jo gan skolotāji nevar saprast, kas notiek ar skolēnu mājās, gan vecāki nevar saprast, kā mācību process notiek skolā, un mājās cenšas ieviest savu kārtību un savu mācību stilu.
7. Saliekot kopā skolotāju un vecāku sadarbību skolēnu mācību procesa sekmēšanai, paaugstinās skolēna motivācija mācīties, un bailes no neveiksmēm pāries. Ir pierādīts, ka skolēniem, kuru vecāki nesadarbojas ar izglītības iestādi, ir grūtības apgūt mācību procesu pilnvērtīgi.

8. Grūtības sadarbībā starp vecākiem un skolotājiem ir sekojošas: vecāku kritiskā attieksme pret skolām, pašu negatīvā pieredze izglītībā; vecāki un skolotāji bieži vaino viens otru skolēnu neveiksmēs un uzvedībā; vecāki un skolotāji jūtas savstarpēji apdraudēti.
9. Mācību motivācijas veids ir atkarīgs no paša skolēna personības, mācību vides, mācību procesa organizēšanas skolā; skolotāja personības.
10. Ļaut skolēniem izmainīt fizisko mācību vidi, kas būs pielāgota tieši viņam; ļaut skolēnam izvēlēties mācību metodes; piedāvāt konkrētam skolēnam viņu interesējošus uzdevumus, ar laiku paaugstinot uzdevumu grūtības pakāpi; izvēlēties radošus uzdevumus, kuros bērns varēs iekļaut savu fantāziju un savas emocijas.
11. Vecāki paši grib iesaistīties skolas dzīvē, saprast, kas notiek tajā, kā arī piedalīties un iedziļināties mācību procesā, paplašināt arī savas zināšanas, saprast, kāpēc viņu bērniem var rasties grūtības un kā tās var risināt, kā atvieglot mācību procesu.
12. Skolotāji ir gatavi sadarboties ar vecākiem, bet neuzskata, ka vecāki to grib un ir gatavi sadarbībai. Bet pēc vecāku un skolotāju domām, viņi ir gatavi sadarboties viens ar otru, ir jāatrod tikai metodes, ar kādām sākt sadarbību.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. **Anderson, A.** *What American kids can learn from Chinese schools about real “grit”*. [tiešsaiste: <https://qz.com/1075162/are-chinese-schools-better-at-teaching-kids/>]. Quartz, 2017 – atsauce [15.02.2017.]. Pieekams: <https://qz.com/>.
2. **Baldiņš, A., Raževa, A.** *Skolas un ģimenes sadarbība*. Rīga : Pētergailis, 2001.
3. **Baltušīte, R.** *Skolotāja loma mācīšanās motivācijā*. Rīga: RaKa, 2006.
4. **Booth, A., Dunn, J.** *Family-School Links: How Do They Affect Educational Outcomes?* Pennsylvania State University. 1996.
5. **Braše, L.** *Ģimenes loma skolēnu socializācijā*. Rīga: RaKa, 2010. 22.-23. lpp.
6. **Cambridge dictionary.** [tiešsaiste: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/questionnaire>]. [atsauce 10.09.2017.]. Pieejams: <http://www.cambridge.org/>].
7. **Chandler, B., Barbour, N., Scully, P.** *Families, Schools, and Communities Building Partnerships for Educating Children*. 3rd Edition. United States : Prentice Hall, 2005.
8. **Christenson, S.** *Parent-Teacher Partnerships: Creating Essential Connections for Children's Reading and Learning*. University of Minnesota. 2003.
9. **Curwin, R.** *Parents and Teachers: The Possibility of a Dream Team*. [tiešsaiste: <https://www.edutopia.org/blog/parent-teacher-collaboration-richard-curwin>]. Edutopia. 2012 – [atsauce 25.03.2017.]. Pieejams: www.edutopia.org.
10. **Dunham, H.** *The importance of parent-teacher communication*. [tiešsaiste: <http://au.mathletics.com/importance-parent-teacher-communication/>]. 2016 – [atsauce 16.03.2017.]. Pieejams: www.mathletics.com
11. **Dusi, P.** *The family-school relationships in Europe: A research review*. Slovenia: CEPS Journal 2, 1, 2012.
12. **Educ, P.** *Influence of Student-Teacher and Parent-Teacher Relationships on Lower Achieving Readers' Engagement and Achievement in the Primary Grades*. Author manuscript. [tiešsaiste: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2140005/>]. 2007 – atsauce [26.04.2017.]. Pieejams: www.ncbi.nlm.nih.gov.
13. **Elliot, J., A., Dweck, S. C.** *Handbook of Competence and Motivation*. New York : The Guilford Press, 2005.

14. **Emerson, L., Fear, J., Foz, S., Sanders, E.** *A report by the Australian Research Alliance for Children&Youth for the Family-School and Community Partnerships Bureau.* [tiešsaiste: <https://rd.acer.org/article/parental-engagement-in-learning>]. 2012 – atsauce [11.02.2017.]. Pieejams: www.acer.org.
15. **Gavriļina, M., Grigule, L., Dedze, I., Dzhalalova, A., Zorina, N., Protasova J.** *Development of Parent Involvement Models for Bilingual Pre and Primary School: Report on Research Results.* [tiešsaiste: skolas.lu.lv/mod/resource/view.php?id=43012]. 2016 – [atsauce 20.04.2017.]. Pieejams: www.skolas.lu.lv.
16. *Intervija.* [tiešsaiste: https://estudijas.lu.lv/pluginfile.php/91578/mod_resource/content/0/Jaunais_saturs/1/Datu_iegusanas_metodes_Kvalitativie.pdf 171-174.lpp.]. Latvijas Universitātes mācību kursa “Izglītības datu apstrāde un analīze” materiāls.
17. **Jackson, J., Harbison, L.** *An evaluation of the utility of homework in Irish primary school classrooms.* Dublin : Irish Teachers’ Journal, Volume 2, Nr. 1, 2014.
18. **Jackson, N.** *Of Teaching, Learning and Sherbet Lemons: A compendium of advice for teachers.* United Kingdom, Bancyfelin, Carmarthen: Independent Thinking Press, 2015.
- PISA. Hong Kong, China results.** [tiešsaiste: <http://www.compareyourcountry.org/pisa/country/hkg?lg=en>] 2015 – [atsauce 10.10.2017.]. Pieejams: www.compareyourcountry.org.
19. **Kačkane, O.** *Pedagoģijas teorijas un mācīšanās process.* Rēzekne : Rēzeknes Augstskola Pedagoģijas fakultāte: Pedagoģijas maģistratūra. Rakstu krājums, 2008.
20. **Kemp, C.** *The Parent-Teacher-Student Relationship.* [tiešsaiste: <http://mrkempnz.com/2015/08/the-parent-teacher-student-relationship.html>]. 2015 – [atsauce 20.02.2017.]. Pieejams: www.mrkempnz.com.
21. **Loughran B. S.,** *The Importance Of Teacher/Parent Partnerships: Preparing Pre-Service And In-Service Teachers.* United States : Journal of College Teaching&Learning, 2008.
22. **Maļicka, J.** *Piederības izjūta un mācību motivācija.* Rīga : RaKa, 2004.
23. **Muraškovska Ingrīda.** *Bērns aug: starp skolu un vecākiem vai kopā ar skolu un vecākiem?* [tiešsaiste: <http://calis.delfi.lv/berni/psihologija/vecakiem/berns-aug-starp-skolu-un-vecakiem-vai-kopa-ar-skolu-un-vecakiem/>]. 2013 – [atsauce 02.03.2017.]. Pieejams: www.delfi.lv/calis/.

24. **Neimane, S.** *Skolotāja rokasgrāmata: aktīvās mācību metodes un demokrātiskas skolas vides veidošana.* Rīga : Rīgas Skolotāju izglītības centrs. 2003.
25. **Perkins, K.** *Parents and teachers working together.* [tiešsaiste: <https://rd.acer.org/article/parents-and-teachers-working-together> . 2015 – atsauce [5.04.2017.]. Pieejams: www.acer.org.
26. **Plaveniece, M., Škuškoviņa, D.** *Sociālā psiholoģija pedagogiem.* Rīga : RaKa, 2002.
27. **Rimma, S.** *Sekmīgas mācīšanās noslēpumi: praktiski padomi vecākiem un skolotājiem bērnu mācīšanās problēmu efektīvai risināšanai.* Rīga : Jumava, 2000.
28. **Rimma, S.** *Sekmīgas mācīšanās noslēpumi: praktiski padomi vecākiem un skolotājiem bērnu mācīšanās problēmu efektīvai risināšanai.* Rīga: Jumava, 2000.
29. **Sahagun, L.** *The Importance of Building Parent-Teacher Relationships.* [tiešsaiste: <http://www.readinghorizons.com/blog-roll/the-importance-of-building-parent-teacher-relationships>]. 2015 – [atsauce 15.03.2017.]. Pieejams: www.readinghorizons.com.
30. **Starr, L.** *Parents and Teachers Working Together.* [tiešsaiste: http://www.educationworld.com/a_curr/profdev/profdev124.shtml]. Educatio World. 2015 – [atsauce 03.04.2017.]. Pieejams: www.educationworld.com.
31. **Studente A.** *Çimenes pedagogiskās iespējas.* Rīga: Zvaigzne, 1988.
32. **Swap, S.** *Developing Home-school Partnerships: from Concepts to Practice.* NewYork: Teachers College Press. 1993.
33. **Tancorovs, S., Zelčermans, B., Krivcova E., Zankovska-Odiņa S., Djačkova, S., Orlova O., Kulda, O., Frišenbruders, K., Bobiļevs, R.** *Vecāki – izglītības pasūtītāji: mūsdienu vecāku jaunā sociālā loma.* Rīga : Humanitārā perspektīva. 2006.
34. **Valeniece, I.** *Skolēnu mācīšanās motivācijas veidošana mācību procesā pamatskolā. Pedagoģijas teorijas un mācīšanās process: piektās maģistrantu zinātniski praktiskās konferences materiāli.* Rēzekne: RA izdevniecība. 2003.
35. **Volkare, S.** *Skolotāja loma sākumskolēna sasniegumu motivācijas veidošanā. Pedagoģijas teorijas un mācīšanās process: astotās ikgadējās maģistrantu zinātniski praktiskās konferences materiāli.* Rēzekne: RA izdevniecība. 2006.
36. **Wentzel, R., K., Wigfield, A.** *Handbook of motivation at school.* New York, London: Routledge, 2009.

37. *Анкетирование*. [tiešsaiste: https://www.e-reading.club/chapter.php/97792/16/Konovalova_-_Eksperimental%27naya_psihologiya__konspekt_lekciii.html]. [atsauce 10.10.2017.].
38. **Вилюнас, В.** *Психология развития мотивации*. Санкт-Петербург : Речь, 2006.
39. **Витковский, А.** *Обучение в начальной школе: каким хотят видеть его родители и учителя*. [tiešsaiste: <http://ps.1september.ru/article.php?ID=200900113>]. Москва : Первое сентября: вторая тетрадь. Школьное дело, N 1, 2009 – [atsauce 15.04.2017.]. Pieejams: www.1september.ru.
40. **Галина, А., И., Головнева, Н., А.** *Формы и методы взаимодействия классного руководителя с родителями младших школьников*. [tiešsaiste: <https://www.scienceforum.ru/2015/965/15212>]. Стерлитамак: Башкирский государственный университет, 2015 – [atsauce 11.01.2017.]. Pieejams: www.scienceforum.ru.
41. **Джексон, Н.** *Родители-мучители, «искрящиеся» ученики и план из трёх «П»*. [tiešsaiste: <http://hbr-russia.ru/biznes-i-obshchestvo/fenomeny/p18154/>]. Harvard Business Review, 2016 – [atsauce 11.07.2017.]. Pieejams: www.hbr-russia.ru.
42. **Долгова, В., И. Крыжановская, Н., В., Грамзина, Н., А.** *Исследование влияния самооценки на ситуативную тревожность младших школьников*. [tiešsaiste: <https://e-koncept.ru/2015/95516.htm>]. Научно-методический электронный журнал Концепт. Т. 31. 2015 – [atsauce 19.07.2017.]. Pieejams: www.e-koncept.ru.
43. **Долгова, В., И., Рокицкая, Ю., А., Антипина, Я., А.** *Исследование учебной мотивации младших школьников*. [tiešsaiste: <https://e-koncept.ru/2015/95507.htm>]. 2015 – [atsauce 11.10.2017.]. Pieejams: www.e-koncept.ru.
44. **Западаева, М., Б.** *Эффективное взаимодействие учителя с родителями учащихся: теоретический аспект*. Москва : Социальная педагогика, 2014. № 3. с.112–119.
45. **Князева, О.** *Конфликт с учителем. Учитель – родитель: кто кого?* [tiešsaiste: <https://www.yburlan.ru/biblioteka/konflikt-s-uchitelem>]. Uburlan, 2013 – [atsauce 12.02.2017.]. Pieejams : www.yburlan.ru.
46. **Крыжановская, Н., В., Млкеян, Л., А.** *Исследование учебной мотивации у младших школьников*. [tiešsaiste: <http://e-koncept.ru/2016/56102.htm>]. Научно-методический электронный журнал «Концепт». Т. 7. 2016 – [atsauce 14.09.2017.]. Pieejams: www.compareyourcountry.org.

47. **Мандель, Б., Р.** *Современная педагогическая психология. Полный курс. Иллюстрированное учебное пособие для студентов всех форм обучения.* [tiešsaiste: https://books.google.lv/books?id=sMA5CwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false]. Москва-Берлин: Директ-Медиа, 2015 – [atsauce 20.08.2017]. Pieejams: www.google.lv.
48. **Ньюкомб, Н.** *Развитие личности ребёнка.* Санкт-Петербург : Питер, 2002.
49. **Окашин, Р.** *Classo упростит коммуникации родителей и учителей.* [tiešsaiste: <https://hightech.fm/2016/11/09/classo>]. Хайтек, 2016 – [atsauce 01.03.2017.]. Pieejams : <https://hightech.fm/>.
50. **Реан, А., А., Бордовская, Н., В., Розум, С., И.** *Психология и педагогика: учебник для вузов. Серия «Учебник нового века».* Санкт-Петербург : Питер, 2002.
51. **Рожков, М.** ред. *Взаимодействие классного руководителя и семьи ученика.* [tiešsaiste: <http://studentam.net/content/view/1588/126/>]. [atsauce 23.02.2017.]. Pieejams: www.studentam.net.
52. **Самойленко, Е., В., Костюнина, Е., А.** *К проблеме организации взаимодействия учителя с родителями учащихся.* [tiešsaiste: <https://moluch.ru/archive/101/22914/>]. Москва : Молодой ученый, №21, 2015 – [atsauce 10.04.2017.]. Pieejams: www.moluch.ru
53. **Якушина, Е., В.** *Информационное пространство школы сегодня. Потребности учителей, учащихся, родителей в научно-методическом обеспечении.* [tiešsaiste: http://vio.uchim.info/Vio_125/cd_site/articles/art_2_5.htm]. Электронный научно-практический журнал «Вопросы Интернет Образования», N 125 май 2014 – [atsauce 10.08.2017.]. Pieejams: www.uchim.info.

PIELIKUMI

АНКЕТА VECĀKIEM
АНКЕТА ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ

Здравствуйте!

Я студентка магистратуры Латвийского Университета. Предлагаю Вам заполнить анкету, в которой обсуждается развитие и успеваемость Вашего ребёнка. Никто, кроме Вас, не знает Вашего ребёнка лучше. Искренние ответы при заполнении анкет, помогут мне проанализировать и понять реальную ситуацию, касающуюся сотрудничества семей со школой и мотивации ребёнка к учёбе. Анкеты анонимны, и результаты анкетирования будут использоваться автором работы в обобщенном виде.

I. Ответьте, пожалуйста, на вопросы о Вас и Вашем ребёнке.

1. Ваш пол? Мужской Женский
2. Ваш родной язык(и)? _____
3. Ваш возраст?
- 18-30 30-40 40-50 50-60 60-70
4. Ваше образование?
- Незаконч. среднее среднее среднее спец. незаконч. высшее высшее
-
5. В каком классе он/она учится? _____

II. Ваше сотрудничество со школой.

1. Бывает ли такое, что Ваш ребёнок испытывает трудности при выполнении заданий на государственном языке? *(Отметьте, пожалуйста, X в нужном квадратике.)*
- Да Иногда Нет Затрудняюсь ответить

Объясните, пожалуйста, как Вы помогаете ребёнку справиться с этими трудностями:

2. Как Вы помогаете ребёнку делать домашние задания? (Отметьте, пожалуйста, **X** в нужных столбиках.)

	Всегда	Иногда	Никогда
Слушаю или читаем вместе книги, рассказы			
Объясняю, как важно хорошо знать предмет			
Посещаем вместе выставки, кружки, развивающие мероприятия			
Нахожу репетитора			
Советуюсь с учителем, который учит ребёнка			
Объясняю непонятную тему/задание, а ребёнок решает			
Проверяю каждое выполненное задание			
Другое:			

3. Как вы узнаете о работе школы, мероприятиях, которые планируются?

(Отметьте, пожалуйста, X в нужных квадратиках.)

- Спрашиваю ребёнка
- Смотрю в дневнике у ребёнка
- Спрашиваю родителей других детей
- Захожу в электронный журнал
- Спрашиваю педагога
- Не интересуюсь этим

4. Как Вы оцениваете свои отношения со школой, в которой учится Ваш ребёнок?

(Отметьте, пожалуйста, X в нужном квадратике.)

Хорошие Нормальные Посредственные Плохие

5. Как часто Вы проявляете инициативу в сотрудничестве со школой? Например, предлагаете свою помощь школе или педагогу в организации различных мероприятий, поездок? (Отметьте, пожалуйста, X в нужном квадратике.)

Часто Иногда Никогда

Приведите, пожалуйста, пример Вашей инициативы.

6. Принимаются ли во внимание Ваши советы и пожелания? (Отметьте, пожалуйста, X в нужном квадратике.)

Да Иногда Никогда

Объясните, почему Вы так думаете: _____

7. Как Вам кажется, Ваше активное участие в жизни школы помогло бы Вашему ребёнку быстрее развиваться, лучше учиться? (Отметьте, пожалуйста, X в нужном квадратике)

Да Сомневаюсь в этом Нет Затрудняюсь ответить

Объясните, почему Вы так думаете: _____

8. Насколько активно Вы готовы сотрудничать со школой, в которой учится Ваш ребёнок? (Отметьте, пожалуйста, X в нужном квадратике)

Готов(а) делать это регулярно Иногда Не готов(а) к этому

Если Вы ответили «иногда» или «не готов(а) к этому», объясните, что мешает Вашему активному сотрудничеству: _____

9. Какие формы Вашего сотрудничества со школой Вы считаете наиболее эффективными? (Пронумеруйте позиции по степени важности: 1 – самая важная, 2 – вторая по важности, 3 – третья по важности, 4 – четвёртая по важности и т.д.).

- Посещение родительских собраний _____
- Индивидуальные беседы с педагогом/учителем «с глазу на глаз» _____
- Индивидуальные беседы с педагогом/учителем по телефону _____
- Участие в организации и проведении мероприятий (праздников, конкурсов, экскурсий...) _____
- Участие в совете школы, в родительском комитете _____
- Получение информации в электронном журнале или дневнике _____

Другое: _____

10. Какие методы сотрудничества с учителями Вас привлекли бы? Например, личные письма учитель-родитель, беседы по телефону, личные встречи с учителем, родительские собрания, встречи учитель-родители-ученики, анкеты для родителей и т.д.

11. Как, на Ваш взгляд, должен вести себя учитель в общении с учеником/родителем? Например, здороваться с улыбкой, начинать беседу с хороших новостей, помочь найти ответы на вопрос, который их интересует, дать совет как исправить ситуацию, если необходимо, рассказывать о системе образования, работе учителя и т.д.

12. Что, по-Вашему, изменится, если Вы будете активно участвовать в жизни Вашего ребёнка в школе? (Отметьте, пожалуйста, X в нужных квадратиках)

- Ребёнок будет увереннее чувствовать себя в классе
- Ребёнок станет быстрее развиваться, лучше учиться
- Вы лучше поймёте индивидуальные особенности своего ребёнка
- У ребёнка появится чувство гордости за Вас, уважение к Вам
- Между Вами и ребёнком установятся доверительные отношения
- Вы поймёте, чему и как учитель учит ребёнка и чем Вы можете помочь ребёнку дома
- Между Вами и педагогом сложатся отношения взаимопонимания, важные для успешного развития Вашего ребёнка

Другое: _____

13. Как Вы считаете, должны ли родители мотивировать ребёнка учиться?

- Да Затрудняюсь ответить Нет

14. Если в предыдущем ответе Ваш ответ положительный («Да»), то как родители это могут сделать дома?

Например, при получении ребёнком хорошей отметки, покупать ему что-либо; вместе изучать новый учебный материал с помощью энциклопедий, интернета и т.д.; хвалить за небольшие достижения в учёбе и т.д.

15. Как Вы считаете, должен ли учитель мотивировать ребёнка учиться?

Да Затрудняюсь ответить Нет

16. Если в предыдущем ответе Ваш ответ положительный («Да»), то как учитель, на Ваш взгляд, может это делать в школе?

Благодарю Вас за сотрудничество!

INTERVIJA AR SKOLOTĀJIEM

JAUTĀJUMI

8. Kāpēc, pēc Jūsu domām, ir nepieciešama sadarbība starp vecākiem un skolotāju?
9. Pēc Jūsu domām, mūsdienu vecāki ir gatavi veiksmīgai sadarbībai ar skolotājiem?
Komentējiet, lūdzu, savu viedokli.
10. Kā Jūs domājat, kāpēc skolotājs ne vienmēr pozitīvi vērtē aktīvu sadarbību ar skolēnu vecākiem?
11. Jūs piekrītat apgalvojumam, ka sadarbība starp vecākiem un skolotāju labvēlīgi ietekmē skolēna mācību sasniegumus un viņa motivāciju mācīties? Pamatojiet, lūdzu, savu viedokli.
12. Kā šī sadarbība var kaitēt skolēna mācību sasniegumiem un viņa motivācijai?
13. Kā Jums šķiet, vai Jūsu klases vecāki aktīvi piedalās klases un skolas dzīvē? Kā tas izpaužas?
14. Miniet, lūdzu, pēc Jūsu domām, pozitīvu sadarbības piemēru starp skolēnu vecākiem un skolotāju, ņemot vērā savu pieredzi.

Paldies par Jūsu sadarbību!

Maģistra darbs „Sadarbības veidošana starp vecākiem un skolotajiem skolēnu mācību motivācijas sekmēšanai sākumskolā” izstrādāts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Anna Simoņenko 17.11.2017.

Rekomendēju/nerekomendēju maģistra darbu aizstāvēšanai.

Vadītājs/-a _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē _____

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Jevgēnija Ivanova _____

Maģistra darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēde _____,
vērtējums _____ balles.

Komisijas sekretāre: docente Antra Ozola _____